

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕРКОВНИЙ ВІСНИК

ПОУЩЕННЯ ЦЕРКВА

№ 4 (37)

2023

ЛИПЕНЬ-СЕРПЕНЬ

ЗМІСТ

1. ЗМІСТ

2. ПОМІСНИЙ СОБОР
ПРАВОСЛАВНОЇ
ЦЕРКВИ УКРАЇНИ

26. СВЯЩЕННИЙ СИНОД

27. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ПАСТИРСЬКОГО СЛУЖІННЯ
НОВИЙ КАЛЕНДАР30. БЕСІДА З ПРЕДСТОЯТЕЛЕМ
«ЛЮДИНА, ЯКА БАЧИТЬ
БОЖЕ СВІТЛО, —
ЦЕ ЛЮДИНА ОБОЖЕННЯ»34. КИЇВСЬКІ СВЯТИТЕЛІ
МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ,
ГАЛИЦЬКИЙ
І ВСІЄЇ РУСИ СИМЕОН (1480 – 1488)40. ХРОНІКА КИЇВСЬКОЇ
МИТРОПОЛІЇ94. «І ПОСТАЛА ЦЕРКВА ВЕЛИКА
НА ПАГОРБАХ ПЕЧЕРСЬКИХ»ДО 950-РІЧЧЯ ЗАКЛАДЕННЯ
УСПЕНСЬКОГО СОБОРУ
КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ

ПРО РЕДАКЦІЮ ЖУРНАЛУ

Журнал «Український церковний вісник Помісна Церква» – офіційне видання Київської Митрополії Української Православної Церкви (Православної Церкви України).

Видається з благословення Митрополита Київського і всієї України Епіфанія.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:
протоієрей Іван Сидор

Голова редакційної ради:
протоієрей Богдан Гулямов

Літературний редактор:
священник Орест Жигало

Фото: протодиякон Андрій Сидор

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Трьохсвятительська, 8
м. Київ, 01001

Телефон: (044) 278-41-45
E-mail: info@pomisna.info
Сайт: www.pomisna.info

Свідоцтво про реєстрацію:
КВ 24310-14150Р від 10.02 2020

© Засновано
16 вересня 2019 року
№ 4 (37), липень-серпень 2023 р.

Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За достовірність фактів відповідають автори. Застерігаємо за собою право скорочувати матеріали. Деякі світлини в журналі взяті з відкритих джерел у мережі Інтернет. При використанні матеріалів, опублікованих в журналі, посилання на журнал «Помісна Церква» обов'язкове.

На обкладинці – спільна світлина учасників Помісного Собору Православної Церкви України, який відбувся у Святій Софії Київській 27 липня 2023 року.

СИНОДАЛЬНЕ
ВИДАВНИЧО-ПРОПАГАНДИСТСЬКЕ
УПРАВЛІННЯ ПЦУ

ПОМІСНИЙ СОБОР
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ
в історичному духовному серці
українського Православ'я –
у Святій Софії Київській
27 липня 2023 р.

ПОМІСНИЙ СОБОР ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ

В історичному духовному серці українського Православ'я – у Святій Софії Київській 27 липня 2023 року відбувся Помісний Собор Православної Церкви України, який є вищою владною соборною інституцією, що представляє церковну повноту: мирян, чернецтво, духовенство та єпископат з усіх куточків України.

За Статутом нашої Церкви Помісний Собор скликається Предстоятелем раз на п'ять років. Оскільки поточний рік є п'ятим від часу проведення попереднього Собору, то Священний Синод

і Архієрейський Собор ухвалили рішення провести його напередодні 1035-ї річниці Хрещення України-Руси, – попри всі труднощі й небезпеки, пов'язані з триваючою повномасштабною російською агресією. Перед початком Собору у Малій (Теплій) Софії за участі делегатів було звершено Божественну літургію.

Помісний Собор заслухав Доповідь Предстоятеля ПЦУ, розглянув низку актуальних питань з життя Церкви та схвалив відповідні рішення, серед яких:

1. Затвердити Постанову Архієрейського Собору ПЦУ про календарне питання та остаточно схвалити перехід на Новоюліанський календар з 1 вересня цього року, зберігаючи за парафіями та монастирями, які цього бажають, право використовувати старий (юліанський) календар.
2. Затвердити прийняті Священним Синодом УПЦ (ПЦУ) та Архієрейським Собором нашої Церкви рішення, ухвалені за час від Об'єднавчого Собору, відображені у відповідних синодальних документах і соборних постановах, в тому числі судові діяння.
3. Засвідчити бажання і готовність нашої Помісної Церкви вести діалог, мета якого – досягнення єдності українського Православ'я навколо Київського престолу на засадах Томоса про автокефалію та згідно з принципами, які раніше вже були подані Архієрейським Собором.
4. Підтримати, як це вже зробив Архієрейський Собор, Предстоятеля ПЦУ в питанні незалежності Церкви від зовнішніх впливів на церковне життя і церковне управління.
5. Затвердити ухвалений Архієрейським Собором Статут (положення) про управління УПЦ (ПЦУ).

Собор також ухвалив Послання до пастирів та Декларацію «Про негативне ставлення до гріха содомії (гомосексуалізму)».

Також перед початком роботи Собору відбувся акт прославлення Митрополита Київського святителя Рафаїла (Заборовського), який був канонізований рішенням Священного Синоду в березні 2023 р. Розглянувши всі пункти затвердженого порядку денного Собор успішно завершив свою роботу, в якій взяли участь 161 соборний делегат.

Шановні делегати Собору, владыки, отці, брати і сестри!

У надзвичайно складних умовах зібрався сьогодні для праці Помісний Собор Православної Церкви України. Ці умови складні і для Церкви, і для України. Від нашого попереднього Собору минуло майже п'ять років, але за цей час сталося стільки подій, як позитивних, так і сумних та трагічних, що в інші часи їх вистачило би на багато десятиліть.

Ці роки для нас і всього українського народу позначені були двома великими зовнішніми викликами – пандемією і війною за незалежність. Пандемія стала складним випробуванням для всіх, але на моє глибоке переконання наша Помісна Церква виявила в цей час тверезість, відповідальність, мудрість. З одного боку ми продемонстрували свою відданість збереженню життя і здоров'я людей, з іншого – продовжували своє церковне служіння навіть в умовах зовнішніх обмежень. Нам вдалося пройти золоту серединою між двома крайніми позиціями. Це, в свою чергу, зміцнило суспільний авторитет Церкви.

Дивлячись на ті події з нинішнього часу ми можемо відчути, що попередній виклик став для нас ніби приготуванням до виклику більш масштабного і більш загрозливого – до великої російської збройної агресії. Ми знаємо, що війна Росії проти України, проти нашої

ВСТУПНЕ СЛОВО МИТРОПОЛИТА КИЇВСЬКОГО І ВСІЄЇ УКРАЇНИ ЕПІФАНІЯ НА ВІДКРИТТІ РОБОТИ ПОМІСНОГО СОБОРУ 27 ЛИПНЯ 2023 РОКУ

національної та культурної ідентичності, проти нашої державності, проти нашої свободи, і також проти нашої церковної самобутності – триває навіть не десять років. Вона триває понад три століття.

Були часи, коли Україна опинялася у ворожій неволі. Були часи спротиву та боротьби за свободу. Нині настав той час, коли ми маємо надію, з Божою допомогою, завдяки мужності нашого народу, завдяки підтримці демократичного світу та людей доброї волі, завершити перемогою і справедливим миром цю тривалу боротьбу. Ми молимося про це і працюємо.

Серед нас є ті, хто безпосередньо на власному досвіді знає і відчув, що таке бути біженцем і переселенцем, коли ворог змушує тебе полишити рідний дім. Серед нас є ті, кому довелося звершувати своє служіння в окупації, в умовах постійної загрози не лише для свободи, але для самого життя. Є ті, хто на власному досвіді знає, наскільки важливим, але водночас складним та небезпечним є служіння військового капелана, є волонтери.

Понад п'ять сотень днів триває опір нашого народу повномасштабній російській гібридній агресії. Кожен з цих днів, кожна година нашої можливості жити,

служити і працювати в незалежній, вільній державі – оплачена дорогою ціною крові та страждань, ціною неймовірної жертовності і взаємної підтримки на фронті та в тилу.

Я пропоную всім нашим владикам і отцям, нашим ченцям і мирянам, які зазнали наслідків війни, нашим капеланам і волонтерам, і особливо – нашим мужнім захисникам, воїнам, завдяки кому ми маємо можливість тут молитися і працювати – соборно проспівати «Многії літа!»

На жаль, окрім тих, хто є поруч з нами тут, або там, на передньому краї війни продовжує працю і спротив, є тисячі тих, хто віддав своє життя за волю і незалежність України. Є тисячі мирних мешканців, яких російські загарбники вбили бомбами і ракетами, дронами і обстрілами, або кого стратили чи закатували, чинячи геноцид нашого народу.

Нашим захисникам, які віддали життя за свободу і незалежність України, вбитим російськими агресорами мирним мешканцям, вбитим священнослужителям і мирянам нехай Господь подасть прощення гріхів та упокоїть їхні душі у Небесному Царстві. Вічна пам'ять!

Священний Соборе нашої Помісної Церкви! Попри цей страшний і складний час ми зібрався сьогодні тут, під склепінням тисячолітньої Святої Софії, перед образом Богородиці Оранти, нашої Нерушимої Стіни, серед сонму святих, одного з яких, митрополита Київського Рафаїла, ми нині урочисто прославили, щоби засвідчити – Церква і Україна були, є і будуть.

Ми засвідчуємо, що попри численні спроби зруйнувати і знищити нашу Помісну Церкву ззовні та навіть зсередини – вона є, вона живе і зростає, утверджується і зміцнюється. Сьогодні ми виконуємо не лише припис Статуту, щоби на п'ятий рік після Об'єднавчого Собору

знову зібратися тут, підбити підсумки праці, ухвалити необхідні рішення та накреслити шлях подальшого розвитку.

Ми своїм Собором засвідчуємо, що Православна Церква України – це справді Помісна Церква українського народу. Церква, яка з народом і в дні перемоги, і у дні випробувань, в радості та в горі. Церква, яка має найглибше коріння, що сягає днів проповіді тут апостола Андрія Першозванного, але яка здатна бути сучасною і гідно відповідати на виклики сьогодення.

Ми є автокефальною, справді незалежною Помісною Церквою і не ховаємо цього за туманними словами чи неопублікованими рішенням, як це роблять опоненти, заявляючи про свою нібито незалежність – але якусь дуже таємну і глибоко приховану. Ми є вільними, і тому можемо говорити правду про причини війни, прямо вказувати на провину російських агресорів, викривати сповненого нечистим духом кремлівського тирана, засуджувати російську імперію зла.

Цією свободою ми завдячуємо Богові і тому, що ми завжди спиралися на підтримку українського народу. Нас звинувачують в тому, що ми хочемо бути чи навіть є державною Церквою. Ми такими не є і не хочемо бути, бо ми маємо значно цінніший для нас статус – ми народна Церква. Ми Церква, про яку кожен наш мирянин, священник чи архієрей пишаючись, а не соромлячись, може сказати: «це – моя Церква!», бо справді відчуває її рідною собі, а себе – її важливою і невід'ємною частиною.

Шановні члени Помісного Собору!

На завершення я хочу висловити усім вам вдячність за допомогу і підтримку, яку я відчуваю, як Предстоятель Церкви. Воля Божа і обрання Церкви поклали на мене хрест Предстоятеля, який я буду нести стільки, скільки визначив мені Господь. Але підтримка, допомога, співпраця всіх вас, повноти нашої Помісної Церкви, яку ви тут представляєте – для мене надзвичайно цінна і важлива.

Сподіваюся і вірю, що і наша сьогоднішня соборна праця покаже і засвідчить це – нашу згуртованість, єдність усіх складових Церкви – мирян, чернецтва, духовенства, єпископату і Предстоятеля. Покладаюся на вас і бажаю всім нам Божого благословення на плідну працю! Дякую!

Софія Київська, 27 липня 2023 р.

Преосвященні владыки,
всечесні отці, дорогі брати і сестри, делегати
Помісного Собору Православної
Церкви України!
Слава Ісусу Христу!

Ше раз сердечно вітаю всіх вас у кафедральному соборі нашої Церкви, історичному духовному серці українського православ'я – у Святій Софії. З цим храмом пов'язані найважливіші етапи розвитку та утвердження Церкви України від княжих часів, віддалених від нас на тисячоліття, до подій, учасниками і співтворцями яких є ми самі – Об'єднавчого Собору та інтронізації обраного на ньому Предстоятеля визнаної єдиної автокефальної Помісної Церкви.

Сьогодні ми розпочали нашу роботу з молитви та прославлення серед святих Київського митрополита Рафаїла (Заборовського) – одного з численних світильників віри та благочестя на Київському престолі, які від часів Хрещення давньої Київської держави протягом всієї історії України-Руси своїми чеснотами, служінням, проповіддю та архієрейською працею примножували духовну славу нашої Помісної Церкви. Молитовно закликаємо святих Рафаїла та сонм святих Київських і всієї Русі просити у Господа благословення і успішної праці для нашого Собору. За їхніми молитвами, за заступництвом всіх святих України-Руси, під покровом Пречистої Владичиці нашої Богородиці, Стіни Нерушимої та невинної Молитвениці-Оранти, нехай з Божим благословенням наша спільна праця в цих історичних стінах буде плідною та послужить благу Церкви і України.

ДОПОВІДЬ ПРЕДСТОЯТЕЛЯ НА ПОМІСНОМУ СОБОРІ 27 ЛИПНЯ 2023 РОКУ

Шановні делегати Собору!

Як ви знаєте, Статутом нашої Церкви передбачено щорічне проведення Архієрейських Соборів, а кожні п'ять років проведення Помісного Собору, який є вищою владною соборною інституцією, представляючи церковну повноту – мирян, чернецтво, духовенство та єпископат. У такий спосіб засвідчується соборна воля Церкви, прийняття її повнотою тих рішень, які відбувалися у міжсоборний період щодо поточних потреб церковного життя та щодо відповідей на виклики сьогодення. Тому, попри всі труднощі та небезпеки, пов'язані з війною, Священний Синод і Архієрейський Собор ухвалили рішення провести цього року, який є п'ятим від часу проведення попереднього Собору, наш Помісний Собор.

Окрім того, що ми у такий спосіб виконуємо статутні вимоги, також перед нашим Собором стоїть низка важливих питань, які стосуються істотних, навіть можна сказати – історичних рішень, для ствердження яких необхідний найвищий соборний авторитет Помісної Церкви. Окрім інших тем, про які докладніше буде сказано пізніше, головних питань для розгляду нашим Собором є три:

- засвідчення рецепції рішень і діянь Об'єднавчого Собору 2018 р. та їхнього виконання;
- затвердження ухваленого Архієрейським Собором Положення про управління Православної Церкви України та
- ствердження рішення про проведення календарної реформи і перехід Православної Церкви України на новоюліанський календар, яким користується більшість Православних Церков.

За підсумками нашої роботи буде запропоновано ухвалити відповідні соборні рішення.

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ОБ'ЄДНАВЧОГО СОБОРУ

Дорогі брати і сестри!

Переважна більшість архієреїв, а також частина з вас були учасниками Об'єднавчого Собору, який проходив у цих стінах 15 грудня 2018 р. Цей Собор мав історичне значення, бо він утвердив єднання трьох гілок до того часу поділеного українського православ'я в єдиній автокефальній помісній Православній Церкві України. Головними підсумками цього Собору були рішення про єдність Церкви, ухвалення її статутних документів та обрання Предстоятеля. Завдяки цим рішенням наша Помісна Церква отримала з рук Вселенського Патріарха Варфоломія Патріарший і Синодальний Томос про автокефалію, який був вручений у соборному храмі Вселенського Патріархату на Фанарі 6 січня 2019 р.

Слід підкреслити, що шлях Церкви України до утвердження її, як рівноправної автокефальної Церкви-Сестри, 15-ї у Всеpravославному Диптиху, розпочався не на Об'єднавчому Соборі і не у 2018-му році, а значно раніше.

Перші кроки до утвердження самостійності Церкви Києва і всієї Русі були зроблені також тут, у цьому священному місці, в соборі Святої Софії ще у княжі часи, коли на Київську Митрополію було обрано і поставлено першого місцевого уродженця, святих Іларіона, автора славного богословського твору «Слово про закон і благодать», подвижника благочестя і аскета.

Переконали, що якби наша давня княжа держава не була ослаблена міжусобними війнами та нашествиями кочових орд, якби різні удільні князі не нападали на Київ, постійно руйнуючи і ослаблюючи його, якби не сталося катастрофічне монгольське нашествя, яке знищило княжу Київську державу – то наша Церква цілком могла би досягнути значно раніше і автокефального статусу, і визнання за її Предстоятелями патріаршої гідності, як це сталося з низкою Церков на Балканах.

Однак беззаперечним є той факт, що нерозривно зберігаючи духовну і канонічну єдність з Матір'ю-Церквою Константинопольською, Київська Митрополія розвивалася і жила, маючи фактично права автономії, зокрема – самостійно обираючи і ставлячи своїх першоієрархів на Київський престол, отримуючи на їхнє служіння патріарше благословення. Всім нам добре відомо, що з середини XVII століття, використовуючи політичний контроль над частиною українських земель, Московське царство стало прикладати значні зусилля для підпорядкування Київської Митрополії владі Московських патріархів. Всупереч канонічному праву з 1686 року Московська

Церква і царський уряд виключно на політичній основі привласнили собі права управління Київською Митрополією, понизивши її від статусу фактично автономної Церкви до рангу рядової єпархії імперської російської Церкви.

Зовнішні політичні обставини та тиск імперського уряду не давали можливості ефективно захистити та відновити втрачені права. Але як тільки внаслідок війни та революції впала монархія Романових, українське духовенство та вірні розпочали боротьбу за відновлення своєї незалежності від імперської церковної структури.

Протягом століття українське православ'я у надзвичайно складних зовнішніх умовах боролось за власну ідентичність на Батьківщині та у еміграції. В Україні на зміну романовської монархії прийшов безбожницький комуністичний тоталітарний режим. Цей режим з одного боку здійснював гоніння на релігійне життя як таке. Але з іншого, особливо після розвороту сталінської політики від декларативного інтернаціоналізму до російського великодержавництва, комуністичний режим став використовувати підлеглі йому структури новоствореної у 1943 році Московської патріархії для придушення національно-релігійного спротиву.

Лише коли кайдани комуністичної імперії зла ослабли, став можливим відкритий та ефективний спротив кремлівському релігійному диктату. Три з половиною десятиліття тому відновився рух за автокефалію, до того двічі придушений в Україні радянською владою. Українська Автокефальна Православна Церква, а згодом і Українська Православна Церква – Київський Патріархат постали як втілення прагнення православного українського народу мати Церкву, незалежну від московського імперського центру. Церкву, яка не буде інструментом боротьби з нашою національною ідентичністю, не буде інструментом русифікації та імперіалістичної уніфікації на кремлівський манер. Три десятиліття тривала ця боротьба, позначена численними драматичними подіями. На жаль, і самі прихильники автокефалії не знайшли за цей час способу подолати всі суперечності, чим вміло користувалися наші опоненти.

Однак від самих початків відродження руху за автокефалію її прихильники апелювали до Вселенського Патріархату, як нашої історичної і канонічної Матері-Церкви та як до унікального духовного центру Вселенського Православ'я, з проханнями відновити справедливість, покласти край неканонічному пануванню Москви над Українською Церквою. Протягом цього часу відбувалися зустрічі, тривав діалог та пошуки відповідей на складні питання.

ОБ'ЄДНАВЧИЙ СОБОР 2018 р.

Плодом цієї довготривалої праці стали рішення Вселенського Патріархату, ухвалені у 2018 р., а саме – засвідчити, що Московська патріархія не має жодних канонічних прав на юрисдикцію в Україні, бо привласнила контроль над Київською Митрополією наприкінці XVII століття самовільно і шляхом насильства. Також було підтверджене повне і остаточне відкликання будь-яких зобов'язань за листом Вселенського Патріарха Діонісія IV, бо умови, на яких він був наданий, Москвою ніколи не були виконані, а обставини, які були причиною для цього листа – абсолютно змінилися. Було визнано недейсним накладання всіх заборон та інших церковних покарань, які Московська патріархія здійснила щодо прихильників української автокефалії не за справжні порушення, а заради тиску і залякування.

Відтак було ухвалене рішення – після проведення Об'єднавчого Собору, який припинить внутрішнє розділення серед православних в Україні, надати Православній Церкві України Томос про автокефалію, як 15-ій Церкві у Всеправославному Диптиху.

До участі в Об'єднавчому Соборі Вселенський Патріарх Варфоломій особистими листами запросив усіх архієреїв трьох гілок українського православ'я. Якщо з боку УАПЦ та УПЦ КП всі архієреї прийняли це запрошення та взяли участь у Об'єднавчому Соборі, то з юрисдикції Московського патріархату лише два ієрархи виконали свій канонічний обов'язок перед Церквою і українським народом.

Однак, всупереч сподіванням Московського патріархату зірвати об'єднавчий процес і не допустити надання Томосу про автокефалію, наш Собор у Святій Софії відбувся успішно, об'єднання українського православ'я було утверджене і Православна Церква України, як спадкоємиця всіх попередніх православних структур та юрисдикцій, що діяли на українських теренах від апостольських часів і до Собору – стала повноцінною та повноправною автокефальною Церквою у Диптиху Вселенського Православ'я.

Слід підкреслити, що Об'єднавчий Собор був не чимось стороннім або штучним для Української Православної Церкви, як про це кажуть його критики і опоненти. Собор був скликаний Вселенським Патріархом, бо до нього апелювали архієреї трьох гілок розділеного українського православ'я, а Українська Автокефальна Православна Церква та Українська Православна Церква Київського Патріархату на своїх Архієрейських та Помісних Соборах, які відбувалися перед цим, підтримала саме такий порядок розв'язання тривалої кризи.

ПЛОДИ ПРАЦІ ОБ'ЄДНАВЧОГО СОБОРУ

Всі ми не лише знаємо цю історію, але також були її безпосередніми учасниками, творячи та формуючи Православну Церкву України своєю щоденною працею в Києві, у епархіях та в громадах. Однак ми нагадуємо собі про цей історичний шлях для того, щоби засвідчити, підкреслити та ствердити кілька важливих речей.

1. Православна Церква України хоча і є плодом праці Об'єднавчого Собору 15 грудня 2018 р., однак вона виникла не на ньому, а має своє глибоке коріння та історичну і канонічну тяглість. Вона бере початок від апостольського часу, розвивалася протягом періоду княжої та козацької українських держав, існувала в часи імперського та комуністичного правління, досягнувши свого утвердження, як єдина і автокефальна Помісна Церква вже у відновленій незалежній Україні.
2. Період розділення українського православ'я з канонічної точки зору завершився у 2018 р. завдяки рішенням Вселенського Патріархату та Об'єднавчому Собору, підсумком чого стало отримання Томосу про автокефалію. З того часу в Україні існує лише одна канонічно сформована православна юрисдикція – це Православна Церква України. Присутність на території українських епархій структур Московської патріархії – як у вигляді так званої Київської митрополії, очолюваної митрополитом Російської Церкви Онуфрієм (Березовським), так і у вигляді епархій на окупованих Кремлем територіях півдня і сходу України, прямо підпорядкованих Москві – є аномалією, порушенням канонічного порядку.
3. Московський патріархат не має жодних канонічних прав на юрисдикцію в Україні. Це підтверджується також визначенням Томосу про автокефалію, де сказано: «уся Православна Церква, що знаходиться в межах політично сформованої та цілковито незалежної держави України разом зі Священними Митрополіями, Архієпископіями, Єпископіями, монастирями, парафіями та всіма в них церковними установами, котра знаходиться під покровом Засновника Єдиної, Святої, Соборної і Апостольської Церкви Боголюдини Господа і Спасителя нашого Ісуса Христа, [існує] віднині канонічно автокефальною, незалежною та самоврядованою, маючи Першого в церковних справах і визнаючи кожного канонічного її Предстоятеля, який носить титул «Блаженніший Митрополит Київський і всієї України».

Окрім цього з нашої точки зору сама структура Російської Церкви існує у викривлений спосіб. Бо Московська патріархія, яка її контролює, насправді є не стільки церковним органом, скільки департаментом російської держави, призначеним в інтересах Кремля впливати на

ПОМІСНИЙ СОБОР

релігійне життя. Найбільш повною мірою це підтвердилося після повномасштабної агресії РФ проти України, коли очільник Московської патріархії Кирил Гундяєв став публічно благословляти російські війська та виправдовувати агресію. Архієрейський Собор нашої Церкви у 2022 р. сформулював обвинувачення на адресу Кирила Гундяєва, вважаючи його недостойним бути очільником Російської Церкви, та спрямував відповідного листа до Вселенського Патріархату з проханням засудити Кирила Гундяєва до позбавлення патріаршого престолу. Також ми ставимо питання про засудження ідеології «русского міра», яку підтримує та поширює Московський патріархат, як прояву ересі етнофілетизму.

СТАНОВИЩЕ МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ В УКРАЇНІ

В реальності ми бачимо, що в Україні продовжують діяти структури, підпорядковані Московському патріархату. Чи означає це, що Об'єднавчий Собор не досяг успіху? Ні. З прикладів Вселенських та інших численних соборів минулого ми знаємо, що не всі і не відразу приймали їхні рішення і послідували їм. Частина долучалася до цих рішень згодом, приймаючи і визнаючи їх. Дехто залишався впертим і взагалі відходив від церковної єдності. Але те, що хтось був не згідний з соборними рішеннями, які мали канонічне обґрунтування і ухвалювалися на благо Церкви в дусі вчення святих отців про ікономію, тобто про спрямування всього церковного життя на піклування про спасіння людей – не зупиняло і не скасовувало цих рішень.

На Об'єднавчий Собор були покликані всі, хто мав взяти в ньому участь. Але не всі прийшли. Чи не нагадає це нам євангельську притчу про весільне свято, коли частина покликаних виявилися негідними, а тому успадкували осудження?

Від часу Собору і отримання Томосу про автокефалію триває об'єднавчий процес. Але цей процес не є чимось новим чи відокремленим від Собору і Томосу – це їхнє продовження, засвідчення сприйняття рішень Собору та положень Томосу та їхнє виконання. Тобто, хоча історично Об'єднавчий Собор завершився 15 грудня 2018 р., але не завершується процес долучення до його рішень для тих кліриків та мирян, які були в юрисдикції Московського патріархату, але усвідомлюють нинішню канонічну неповноцінність цієї юрисдикції. Які розуміють, що вона стала інструментом, спрямованим на поширення кремлівської неоімперської ідеології «русского міра» задля знищення державності та самої ідентичності України. А тому вони звільняються від неканонічної підлеглості Московській патріархії та бажають надалі бути в родині єдиної помісної Православної Церкви України.

Якою є наша позиція щодо діалогу з тими, хто поки що ще залишається в юрисдикції Московського патріархату?

Ця позиція була визначена рішеннями Архієрейського Собору і полягає в наступному.

1. Мета діалогу з нашого боку – об'єднання українського православ'я. Ми не бачимо сенсу вести діалог, якщо його метою буде консервація стану розділення Церкви в Україні, особливо на умовах життя українського православ'я до Томосу про автокефалію, як цього хочуть в МП.
2. Визнання рішення Вселенського Патріархату від 9-11 жовтня 2018 р. у справі апеляцій з України щодо неканонічних рішень РПЦ. Відтак першим кроком з боку Митрополії МП в Україні має бути відкликання рішень щодо розриву євхаристійного спілкування зі Вселенським Патріархатом та рядом Помісних Церков. Бо хіба можна вірити запевненням про бажання діалогу з нами тих, хто заперечує спілкування зі Вселенським Патріархатом та іншими беззаперечно визнаними Православними Церквами?
3. Ми готові вести діалог лише зберігаючи приписи Томосу про автокефалію. Існування юрисдикції Московського патріархату в Україні, як і будь-який інший спосіб, який передбачає окреме від ПЦУ існування православних церковних структур в нашій державі – канонічна аномалія, порушення, яке раніше чи пізніше має бути виправлене.

Хоча, попри наші неодноразові публічні заклики, з керівниками МП в Україні через їхню позицію діалог так і не зміг розпочатися, це не означає, що діалогу нема – він є, і об'єднавчий процес, який успішно триває, є його плодом і свідченням. Це діалог з вірними, діалог з духовенством. Якщо очільники МП в Україні, як колись книжники і фарисеї, сидячи на престолах, самі не хочуть єдності Церкви і тим, які хочуть єдності – чинять перешкоди, то насправді це не є нездоланною перепоною. Ми ведемо і будемо вести діалог з тими, хто бажає блага Церкві та Україні, хто справді вболіває за майбутнє українського православ'я та хоче служити ближнім, а не «русскому міру». А ті, хто не хочуть цього – нехай Господь, єдиний Глава Церкви, звершить над ними волю Своєю.

РЕЦЕПЦІЯ ОБ'ЄДНАВЧОГО СОБОРУ

Протягом цих років були і зараз залишаються ті, хто з різних причин та мотивів хочуть поставити під сумнів соборні рішення, сам Об'єднавчий Собор та плоди його праці. Нам, як черговому Помісному Собору, слід надати ясне і тверде свідчення позиції повноти Православної Церкви України: наші серця і двері помісної Церкви відкриті для всіх православних України, хто бажає виконати свій канонічний обов'язок, послідувати рішенням Об'єднавчого Собору і Томосу. Ми готові

створювати сприятливі умови для єднання, враховуючи різні зовнішні обставини та керуючись благом Церкви. Однак ми категорично відкидаємо і не сприймаємо будь-які намагання поставити під сумнів дійсність і завершеність рішень Об'єднавчого Собору та Томос про автокефалію – як спроби, зроблені дотепер, так і ті, які ще можуть з'явитися в майбутньому.

Такою є не лише наша позиція – це є плід життя та праці Православної Церкви України за міжсоборний період. Бо важливими є не лише соборні рішення, але також і їхнє сприйняття церковною повнотою. Таким є вчення Православної Церкви та її історична традиція. Адже в минулому було чимало зібрань, які претендували на звання соборів, вони ухвалювали різні рішення, однак ці рішення потім відкидалися церковною повнотою і відтак показували свою помилковість і неприйнятність.

Об'єднавчий Собор 15 грудня 2018 р. пройшов рецепцію, тобто був сприйнятий і визнаний єпископатом, духовенством і віруючим народом. І хоча ще залишається меншість, яка не прийняла соборної волі та не виконала канонічного обов'язку (за даними соціологічних досліджень лише від 2 до 4% наших співгромадян досі вважають себе приналежними до юрисдикції Московського патріархату в Україні), однак це не впливає на завершеність та дієвість соборних рішень.

Дорогі брати і сестри!

Підсумовуючи цю частину доповіді, як Предстоятель я пропоную відобразити все раніше зазначене у наших соборних підсумкових документах. Бо хоча рішення Помісних Соборів не потребують додаткових затверджень чи схвалення, православна соборна традиція має численні приклади того, як наступні собори засвідчували свою вірність та відданість рішенням соборів попередніх. Зокрема так відбувалося на Вселенських Соборах. Тому вважаю за належне, щоби і наш Помісний Собор засвідчив вірність і відданість Православної Церкви України рішенням та діям нашого попереднього Помісного Об'єднавчого Собору 2018 р. та всьому тому, що було здійснене на їхнє виконання.

ПРО ВАЖЛИВІСТЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЄДНОСТІ ПОМІСНОЇ ЦЕРКВИ

Шановні учасники Собору!

Всі ви добре знаєте, в яких складних, навіть драматичних умовах наша Помісна Церква зростала і утверджувалася після Об'єднавчого Собору. Ворожі зовнішні сили намагалися всіляко зашкодити нам, використовуючи як інструменти брехню, підкупи, вплив на сильних світу цього та інші подібні речі. Ставилися під сумнів

і рішення Вселенського Патріархату, і постанови та діяння Об'єднавчого Собору, і Томос про автокефалію. Супротивники сподівалися, що як на початках становлення автокефалії Української Церкви їм вдалося розсварити прихильників церковної незалежності та користатися з наших протиріч, так буде і тепер. Я хочу подякувати вам усім, повноті нашої Церкви за виявлену стриманість, мудрість, християнське смирення, прощення минулих образ та непорозуміння, за усвідомлення тієї величезної історичної відповідальності, яка лягла на нашу Церкву і на всіх нас перед майбутнім та перед Україною.

Тепер, після п'яти років та після всіх викликів, що постали перед нами за цей час, ми можемо ясно і переконано сказати, що здійснене у 2018 р. було виявом Промислу Божого та піклування про Україну. Ворог, який вже тоді вів війну проти нашого народу, очевидно вже тоді мав наміри і щодо остаточного знищення української державності. Він покладав велику надію на свої церковні структури в Україні, на проповідувану ними шовіністичну і етнофілетичну ідеологію «руського міра». Він сподівався, що поділене українське православ'я, штучно ізольоване від спілкування з Помісними Церквами, не буде здатне чинити належний опір агресії.

Але за час становлення ми змогли досягти багатьох успіхів, отримали і зберегли найбільшу серед релігійних спільнот України довіру наших громадян. І в час грізних випробувань, в час великого нападу на нашу Батьківщину, коли саме існування незалежної української держави було під страшною загрозою – Православна Церква України піднесла свій голос з осудженням ворога та із закликком всіх українців до захисту рідного дому, звернулася до міжнародної спільноти за підтримкою для України.

Якби ми були ізольовані та поділені – ми були б значно слабшими. Завдяки тому, що ми зберегли єдність та продовжуємо її утверджувати і зміцнювати – ми маємо здатність надихати наших співвітчизників у боротьбі за волю і незалежність, маємо високий моральний авторитет та повагу від міжнародних партнерів у всьому світі.

Наш Помісний Собор – ще одне свідчення згуртованості та єдності Православної Церкви України. Безперечно, що у внутрішніх обговореннях та в діалозі із зовнішнім світом ми дотепер шукали кращі рішення, обмірковували завдання, які нам слід здійснювати та шляхи їхнього досягнення. Бо це є ознака життя Церкви як тіла, як організму, який має багато складових. Ми були дотепер і залишатимемося надалі відкритими до соборного обговорення, щоби спільними зусиллями знаходити найкращі рішення.

Саме такою є жива соборність. Вона не ухиляється у формалізм, характерний для Московського патріархату, де за фасадом назв соборних органів існує фактична диктатура. Але також соборність не допускає безвідповідальності, не допускає руйнування церковного порядку, відступлення від Передання і вчення Церкви на догоду ідеям сьогодення, якими захопився світ.

ПРОТИДІЯ ВНУТРІШНІМ ВИКЛИКАМ

Саме завдяки нашій соборності та зваженості, нашій відповідальності, ми змогли подолати і серйозний внутрішній виклик, який у перші ж місяці після Об'єднавчого Собору постав перед Церквою. Йдеться про спробу колишнього глави УПЦ Київського Патріархату почесного патріарха Філарета зруйнувати рішення Об'єднавчого Собору.

Попри його численні заяви та дії, спрямовані на руйнування єдності Православної Церкви України, ми з повагою ставимося до тієї праці, яку колишній глава Київського Патріархату звершував раніше на благо Церкви і України. І ця повага є не лише на словах, бо ми рішенням Архієрейського Собору затвердили за владиною Філаретом право користуватися резиденцією та звершувати богослужіння у Володимирському соборі. Київська Митрополія сплачує всі комунальні видатки за резиденцію владики.

Однак наша особиста повага до його минулих досягнень не може спонукати нас порушувати канонічний порядок, тим більше – руйнувати Помісну Церкву. Тому соборного засудження зазнали колишні архієреї та священники Православної Церкви України, які стали на шлях розділення Церкви, брали участь у неканонічних служіннях та завдали церковній єдності особливої шкоди. Колишні архієреї Іоасаф (Шибасєв), Філарет (Панку), Петро (Москальов), а також колишні священнослужителі Андрій (Маруцак) та Богдан Згоба були засуджені до позбавлення священного сану.

Також щодо неканонічно призначених так званих єпископів, то Священний Синод і Архієрейський Собор визначив, що вони не були обрані за канонічним порядком на єпископське служіння і в оголошенні їх єпископами брали участь ті, хто не мають на це канонічного права. Тож ці особи не є архієреями і не можуть бути визнані такими. Відповідно і всі, поставлені від них – не є священнослужителями.

Свого часу саме так, виходячи з Передання і церковного права, Елладська Церква відкинула і не визнала поставлень у так званій старокалендарній схизмі. Слід також підкреслити, що в реальності майже всі ці так

звані єпископи або не мають жодних парафій, або контролюють кілька громад, очолюваних особами, які переважно за різні провини були покарані в Православній Церкві України.

Тому ми можемо констатувати, що попри намагання та спроби зруйнувати ПЦУ, в тому числі через позови до судів, колишній патріарх УПЦ КП Філарет, і його нечисленне нинішнє оточення зазнали в цих намірах цілковитої невдачі.

Для становлення і утвердження Православної Церкви України Священним Синодом та Архієрейським Собором було ухвалено низку рішень щодо виконання рішень Помісних Соборів УАПЦ і УПЦ КП, які 15 грудня 2018 р. передували Об'єднавчому Собору. Ці Помісні Собори ухвалили рішення про ліквідацію своїх окремих структур і повне входження до єдиної Православної Церкви України. Зазначені рішення повністю виконано, і тепер Київська Митрополія УПЦ (ПЦУ) є єдиним універсальним правонаступником релігійних центрів УАПЦ та УПЦ КП і цих релігійних об'єднань. Ми також юридично закріпили за собою назви «Українська Автокефальна Православна Церква» і «Українська Православна Церква Київського Патріархату», бо Православна Церква України є повним і єдиним спадкоємцем цих двох юрисдикцій.

Всі ці дії та рішення, в тому числі судові діяння, відображені у відповідних постановках Священного Синоду та Архієрейського Собору за попередні роки, я пропоную затвердити у підсумкових рішеннях нашого Помісного Собору, як це передбачає наша процедура. Адже саме Помісний Собор, як найвищий орган управління Помісної Церкви, має сказати своє остаточне ствердне слово.

УКРАЇНСЬКИЙ ПАТРІАРХАТ

Окрім сказаного дотепер, окремо хотів би приділити увагу темі статусу Патріархату для Православної Церкви України. Навколо цього питання неодноразово намагалися розпалити суперечки, використовуючи неправдиві аргументи. Зокрема, лунали заяви, що лише Церкви з патріаршим статусом Предстоятеля є справді автокефальними, а інші – не є автокефальними. Також були намагання надати титулу патріарха якогось вищого канонічного статусу в порівнянні з посадою Предстоятеля – що наслідує московську схему, де в складі їхнього об'єднання є один патріарх, а йому підлягають декілька ієрархів з титулами предстоятелів так званих самокерованих Церков. Справді, історично титул патріарха вважається більш почесним і Предстоятелі Помісних Церков, які його мають, стоять у Диптиху вище за інших. Однак слід підкреслити дві речі.

Перша: Помісні Церкви є рівними у своїх правах незалежно від титулу їхнього Предстоятеля, і лише Вселенський Патріарх має визначені канонами та Переданням особливі прерогативи, як перший серед Предстоятелів. Друга річ: у минулому були випадки коли ієрархи, які носили титули патріарха, в реальності перебували при Вселенському Патріархові через неможливість, за зовнішніми обставинами, жити у своєму кафедральному місті та навіть у межах своєї Церкви. Такі випадки відомі щодо Олександрійських та Єрусалимських Патріархів. З цього видно, що сам титул патріарха в православ'ї не наділяє свого носія якимись виключними канонічними правами та носить історично обумовлений почесний характер.

Водночас на нашу думку в майбутньому буде справедливим і необхідним, щоби Православна Церква України отримала благословення від Вселенського Патріархату на патріарше достоїнство. Вже зараз наша Помісна Церква має не менше вірних, духовенства, громад, церковних інституцій, ніж низка православних патріархатів. Ми несемо служіння у великій країні з більшістю православного населення, наша Церква має глибоке історичне коріння, яке тягнеться до часу апостольської проповіді. Отже за всіма зовнішніми ознаками є цілком справедливим, щоби так само, як було надано Томос про автокефалію Православної Церкви України, було також проголошено і Український Патріархат.

Коли це станеться? Ми зараз не можемо сказати. Можливо за п'ять, десять чи п'ятнадцять років. Для нас це не повинно мати принципового значення, бо те, що справді є важливим – статус автокефальної Помісної Церкви – ми вже маємо. Переконалий, що питання Українського Патріархату це не питання принципу (буде він чи ні?), а лише питання часу: станеться його проголошення з боку Вселенського Патріархату раніше чи пізніше.

Війна Росії проти України, суперечки серед Помісних Церков, які підігріваються в першу чергу з Москви, активна протидія Московського патріархату об'єднанню українського православ'я – все це об'єктивно перешкоджає зараз говорити про конкретні строки, тим більше – вже зараз порушувати це питання перед Вселенським Патріархом. Але для того, щоб це питання не використувалося для безпідставних спекуляцій та ворожої пропаганди, ми вже зараз можемо констатувати, що у сприятливий і відповідний час ми соборно звернемося до Вселенського Патріархату, який має таке право і канонічні повноваження, щоби як раніше було встановлено патріарше достоїнство для Церков Росії, Сербії, Румунії, Болгарії, Грузії, так було це достоїнство встановлене і для Церкви України.

СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ

Дорогі брати і сестри, шановні учасники Помісного Собору!

У цій доповіді можна було би докладно зупинитися на основних подіях нашого розвитку за міжсоборний період. Однак вважаю не дуже доцільним повторювати інформацію, яка вже була оприлюднена у відповідних доповідях Предстоятеля на наших щорічних Архієрейських Соборах. Тому узагальнено звертаю вашу увагу на ці доповіді, які є опублікованими у розділі документів нашого офіційного сайту Церкви. У нинішній доповіді я лише коротко позначу основні факти, які характеризують досягнення нашої спільної праці протягом міжсоборного періоду.

Отже, станом на цей час Православна Церква України була і залишається найбільшим релігійним об'єднанням в нашій державі, в першу чергу – за рівнем самоідентифікації з нею наших співгромадян та суспільної довіри. Приблизно три чверті наших співгромадян визначають себе православними віруючими. Понад половина – приблизно 55% серед усіх опитуваних мешканців України – ідентифікують себе вірними Православної Церкви України. Водночас прихильними до Московського патріархату в Україні себе визнають, як раніше було вже зазначено, за різними даними від 2 до 4% опитаних.

На сьогодні Православна Церква України складається з 45 єпархій, які в Україні об'єднують близько 8500 громад і понад 80 чоловічих та жіночих монастирів. Завдяки нашому розвитку та об'єднанню процесу, який триває, число громад фактично щоденно зростає.

Окремо слід зупинитися на питанні двох українських Лавр. Чому двох? Бо Святогірський монастир на Донбасі був іменованій Лаврою в Московському патріархаті з суб'єктивних причин та на угоду бажанню колишнього президента Януковича. Тому питання статусу цього монастиря як Лаври для нас залишається відкритим. Свято-Успенська Києво-Печерська Лавра, а також Почаївська Успенська Лавра – дві особливі православні святині зі складною, але славною історією. Святині, які під час поневолення України були поставлені на служіння російській імперській ідеології, але які не втратили свого історичного українського коріння. І ми віримо, що за молитовним заступництвом преподобних отців Антонія і Феодосія та інших преподобних Києво-Печерських, преподобних Іова і Амфілохія, чудотворців Почаївських, наші святині будуть звільнені від панування в них духу «русского міра» та повернуться до свого первісного

призначення – бути чернечими обителями, служити Богу, Церкві України та побожному українському народу, бути прикладом для духовного наслідування, а не приводом для спокуси і нарікань серед людей.

Свято-Успенська Києво-Печерська Лавра і Почаївська Успенська Лавра – дві чернечі обителі, дві святині, які мають виняткове, унікальне значення для формування релігійної ідентичності українського народу, для утвердження православної віри, для формування чернечої традиції України-Руси, нашої духовної культури. Тому ми, з Божою допомогою і надалі будемо робити все від нас залежне, щоби ці дві святині у складі Православної Церкви України, як це і належить за канонічним правом та згідно з історичною справедливістю, оновлювалися і зростали, та будемо надалі послідовно опонувати всім намаганням створити перешкоди у досягненні цієї доброї та справедливої мети.

Ми маємо 9 закладів вищої духовної освіти – це 5 академій (Київська, Львівська, Волинська, Ужгородська, Івано-Франківська), 1 інститут (Івано-Франківський), 3 семінарії (Львівська, Рівненська, Дніпровська). Крім того, у Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича, з яким Православна Церква України підписала Меморандум про співпрацю через Управління духовної освіти і богословської науки, діють освітні програми «Богослів'я» першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти. Загальна кількість студентів, які в них навчаються – понад 1200.

Загалом служіння в нашій Церкві здійснюють приблизно 5500 кліриків. Ми маємо 61 архієрея – 45 єпархіальних, 10 вікарних, 3 титулярних архієрея, а також 3 архієреї перебувають на спокої. За всіма цими показниками Православна Церква України, навіть в умовах аномального існування в Україні неканонічної юрисдикції Московського патріархату, залишається однією з найбільших Помісних Церков. Протягом першого року після Об'єднаного Собору було сформовано всі основні керівні структури Помісної Церкви: юридично зареєстровано Київську Митрополію, як керівний центр нашого релігійного об'єднання у відповідності до законодавства України, проведено реєстрацію управлінь єпархій, духовних навчальних закладів, більшості парафій та більшої частини монастирів. Принагідно звертаю увагу на необхідність для всіх, хто з різних причин цього дотепер ще не зробив, завершити реєстраційні процеси у відповідності до затверджених у Православній Церкві України статутних зразків.

Впродовж цього часу також було налагоджено працю синодальних управлінь, які вирішують конкретні завдання у межах визначеної для них компетенції,

а також створено низку синодальних комісій, які допомагають Священному Синоду у попередньому вивченні питань для розгляду та надають свої пропозиції для прийняття рішень. Слід відзначити, що одні структури працюють більш активно, інші – не дуже, що залежить як від об'єктивних обставин, так і від того, як їхні керівники налагодили діяльність доручених їм інституцій. Слід також врахувати той факт, що загалом наша Церква має обмежені матеріальні ресурси, на що вплинули також пандемія та широкомасштабна російська агресія.

Дорогі брати і сестри!

Окрім усіх раніше вже згаданих викликів перед нами, як Помісною Церквою, постає постійний виклик доброго пастирства. Адже саме за служінням пастиря, за його життям, проповіддю й справами, багато і вірян, і зовнішніх судять про Церкву і православну віру. Тринадцять років тому Архієрейським Собором УПЦ КП було схвалено документ «Послання до пастирів». Основні його положення не втратили свого значення та важливості. Пропоную за його зразком схвалити Послання до пастирів від нашого Помісного Собору.

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЦЕРКВИ ВІД ЗОВНІШНІХ ВПЛИВІВ

Виходячи з поширеної в Помісних Церквах практики цілком природним є механізм відрахування частини фінансових надходжень громад на єпархіальні та загальні церковні потреби. У такому випадку громади та монастирі здійснюють відрахування в єпархії, а єпархії – роблять внесок у фінансування програм цілої Церкви. З різних причин у нас цей механізм не запроваджений. І якщо на рівні єпархій десь робляться внески, а десь вони мають символічний характер, то самі єпархії ніяких відрахувань на покриття загальних церковних витрат не здійснюють. Думаю, що колись у майбутньому, коли фінансова та економічна ситуація в нашій країні стабілізується – ми повинні повернутися до цього питання, щоби впровадити більш дієві та передбачувані механізми фінансування. Адже від фінансового та матеріального стану церковних інституцій залежить значною мірою і ефективність та об'єм їхньої праці. Однак зараз слід констатувати, що витрати Київської Митрополії здійснюються за рахунок пожертв меценатів та у невеликій мірі – з внесків окремих київських громад.

Пошук коштів на покриття витрат, особливо у цей час, є складним завданням. Проте слід підкреслити, що від початку свого служіння я дотримувався і надалі буду дотримуватися принципу, що в Церкві є жертводавці, але не може бути інвесторів. Жертводавці допомагають церковній праці фінансово і матеріально, не очікуючи

і тим більше не вимагаючи нічого натомість. Бо роблять вони це заради виконання Божих заповідей та за покликком свого серця. А так звані інвестори готові надавати церковним інституціям певну підтримку, але очікують в обмін на це якісь особливі права в ухваленні рішень, якогось особливого статусу чи привілеїв або відзнак.

До яких наслідків призводить церковну структуру друга модель – ми можемо бачити на сумному прикладі юрисдикції Московського патріархату, яка перетворилася на своєрідне акціонерне товариство, де багатії, які вкладають кошти, натомість отримують виключні права контролю за позицією та рішеннями. Ця модель може здаватися комусь привабливою, але вона суперечить самій природі жертвовності та шкідливо впливає на церковне життя.

Саме тому від початку ми не погоджувалися на пропозиції, які лунали, щодо подібних так званих «інвестицій». Так, це ставить нашу працю в більш складне становище, але натомість ми як Церква є і залишаємося вільними від якихось особистих зобов'язань. Ми вільно, спираючись лише на приписи Передання і Слова Божого, на вчення святих отців та виходячи з блага Церкви, можемо висловлюватися з питань внутрішнього життя та щодо викликів, які постають перед суспільством і державою. Це є наша принципова позиція, якої ми будемо дотримуватися і надалі.

Ми – не державна Церква і не претендуємо на такий статус. Тим більше ми не Церква, прив'язана до якоїсь окремої політичної структури чи якоїсь особи. Ми відкриті до співпраці зі всіма, хто бажає блага Церкви та України.

Ми підтримуємо і будемо підтримувати українську державність, тому ми – державницька Церква. Тобто ми Церква, яка складається з вірних, що є патріотами України. І ми глибоко переконані, що незалежність, справді європейський та демократичний характер нашої держави, її суверенітет і територіальна цілісність є важливими зовнішніми чинниками збереження в нашій країні свободи віросповідання. Бачачи, в яких складних умовах існують Церкви у деяких сусідніх державах, як вони зазнають обмежень, державного примусу і контролю, ми ще більше усвідомлюємо цінність тих досягнень релігійної свободи, які має Україна і будемо працювати для їхнього подальшого збереження.

Деякі наші критики часом намагаються звинуватити нашу Церкву в тому, що вона нібито хоче мати статус державної, очевидно натякаючи на моделі, які бачимо у північних сусідів. На це слід відповісти, що авторитет і суспільний вплив Православної Церкви України визначається не тим, що той чи інший політик або чиновник до неї якось по-особливому ставиться, але тим, що більшість наших співгромадян довіряє нашій Церкві та підтримує її працю.

У цьому сенсі ми не державна, а справді народна Церква. Ми, саме завдяки підтримці українського народу, пройшли крізь страшні випробування ХХ століття. І після відновлення незалежності України, саме завдяки народній підтримці, ми зростали, зміцнювалися, розбудовувалися. Ми завжди були з українським народом, розділяючи його страждання, шукаючи гідну відповідь на виклики, радіючи здобуткам. Тому ми сприймаємо звинувачення на нашу адресу з приводу нібито прагнень бути «державною Церквою», як несправедливі та необґрунтовані, мотивовані не об'єктивними обставинами, а почуттям конкуренції за суспільну увагу.

ВІДНОСИНИ З ДЕРЖАВОЮ

Що стосується наших взаємовідносин з державою, то зараз ми можемо з радістю констатувати їхній стабільний та конструктивний характер, хоча у міжсоборний період нам і довелося долати низку серйозних викликів. Рік тому наша Церква навіть була вимушена робити заяви щодо перешкоджання релігійним громадам з боку представників влади у свободі волевиявлення. Низка колишніх вже високопосадовців використовували своє становище і повноваження для того, щоби всіляко лобіювати інтереси структур МП в Україні. Дійшло до відкритих погроз переслідувати тих, хто сприяє зміні громадами своєї юрисдикції, бо це нібито «сприяє ескалації російської агресії».

Але ці виклики були успішно подолані, а низка проблемних питань – розв'язані. Усвідомлюючи важливість релігійних питань, Кабінет міністрів України наприкінці року ухвалив рішення підвищити рівень Державної служби етнополітики і свободи совісті до урядового та призначив її нового керівника, Віктора Єленського, який є одним з найкращих і найбільш досвідчених фахівців у цій сфері в Україні. Рада національної безпеки і оборони ухвалила на початку грудня минулого року низку важливих рішень, якими було започатковано новий етап демонтажу інституційного впливу Москви на релігійне життя в Україні, припинення і заборону використання цього впливу як інструменту гібридної агресії.

Як Церква ми підтримуємо законодавчу заборону адміністративних та юрисдикційних зв'язків між релігійними організаціями в Україні та релігійними центрами в країні-агресорі. Релігійна сфера повинна бути так само надійно захищена від кремлівської агресії, як і наша земля, як наш інформаційний простір, наша історія та культура, наша ідентичність і все, що ворог намагається знищити.

Це жодним чином не означає заборони релігійної діяльності чи обмеження свободи віросповідання. Такої думки притримуюмося не лише ми, але і всі основні Церкви та

релігійні спільноти, за виключенням самої структури МП в Україні.

Тому ми знову закликаємо державу якнайшвидше ухвалити відповідний законопроект, внесений Урядом, доповнивши його найкращими пропозиціями з інших проектів, що також внесені з цього питання до парламенту. І цим покласти край втручання московських центрів в українське релігійне життя та використанню свого впливу як інструменту агресії проти України.

Нам слід усвідомлювати, що прихильники Московського патріархату, які дотепер використовували свої владні повноваження для протидії об'єднавчому процесу та утвердженню Православної Церкви України, нікуди не зникли. Більшість з них, розуміючи прогнозовану негативну реакцію суспільства на відкриту промосковську позицію, приховують її за більш нейтральними аргументами. Разом з офіційними речниками структури МП в Україні вони заявляють, що нібито це релігійне об'єднання стало справді незалежним від РПЦ, протидіють звільненню Києво-Печерської Лаври, соборів та храмів по всій Україні від духовної окупації «руського міра».

Відповідна релігієзнавча експертиза переконливо довела, що не існує жодних реальних документальних підтверджень та докочаних практичних дій, які б підтверджували незалежність від Московського патріархату релігійного об'єднання, що незаконно надалі називає себе «Українська Православна Церква». Ті, хто стверджують протилежне, або не знають правди і самі є обманутими, або беруть співучасть в обмані, який здійснює керівництво Московського патріархату в Україні. Наше спільне завдання – викривати неправду «руського міра», показувати прямий зв'язок між цією згубною ідеологією, яка десятиліттями поширювалася і продовжує ширитися через структури Московського патріархату, та російською агресією проти України.

Ще одна важлива тема, яка стосується взаємовідносин Церкви, суспільства і держави – це прагнення через ухвалення певних нормативно-правових актів узаконювати беззаконня, порушення – оголошувати нормою, гріх – добром. Попри однудушну позицію всіх основних релігійних конфесій України, які закликали не ратифікувати так звану «Стамбульську конвенцію», відповідний закон було ухвалено. Ми критикуємо цю конвенцію, бо в ній, окрім справді необхідних норм щодо протидії злу домашнього насильства, було включено ще й ідеологічно мотивовані новації щодо визначення гендеру не як біологічної, природної статі, а як чогось відмінного, що формується окремо в людській свідомості навіть всупереч природі. Ми тоді попереджали, що будуть і наступні кроки, зокрема щодо легалізації так званих одностатевих партнерств, які хочуть урівняти зі шлюбом. Як і у випадку зі «Стамбульською конвенцією» наша Церква разом з іншими основними

релігійними об'єднаннями України виступає категорично проти таких законодавчих ініціатив.

Понад 15 років тому було ухвалено відповідну Декларацію Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій. Пізніше такий самий за змістом документ був схвалений в УПЦ Київського Патріархату. Щоб не виникало спекуляцій щодо нашого ставлення до цієї тематики, пропонуємо Собору ухвалити Декларацію такого ж змісту, вже як документ Православної Церкви України. Ми є відкритою Церквою, це є нашим гаслом і принципом життя. Але наша відкритість означає, що ми готові прийняти всяку людину для того, щоби в Церкві вона могла змінитися, оновитися та досягти спасіння. Але не для того, щоб гріхи, пороки та пристрасті, які опановують зовнішній світ, входили у церковні двері та опановували саму церковну спільноту.

Ми керуємося принципом Євангелія і святих отців – слід любити грішника, але гріх – ненавидіти і боротися проти нього. Сам Спаситель приймав явних грішників, блудників, інших злочинців. Але робив це, закликаючи їх до нового життя, до відкинення гріховних звичок, осуджуючи раніше вчинене ними зло. Тому і наша відкритість Церкви – це відкритість для покаяння і виправлення, але не для потурання гріху та виправдання зла.

ІНШІ ПИТАННЯ ЦЕРКОВНОГО ЖИТТЯ

Безперечно, що дотепер порушені у цій доповіді теми та питання – лише мала частина того, про що можна було б сказати. Однак щоби не повторювати вже сказане, ще раз хочу привернути вашу увагу до щорічних доповідей, які робилися Предстоятелем на Архієрейських Соборах. Ці доповіді були підтримані єпископатом, а отже стали не лише позицією Предстоятеля, але і загальними церковними документами, на які духовенству і вірним слід звертати увагу при вирішенні практичних питань. Ми ж перейдемо до двох завершальних тем, які є особливо важливими з огляду на завдання, які порядок денний ставить перед нашим Собором.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО УПРАВЛІННЯ

Перша тема – це затвердження Статуту (положення) про управління Православної Церкви України, який був ухвалений Архієрейським Собором. Необхідність такого документу диктується кількома факторами, про які Предстоятель раніше вже доповідав Архієрейському Собору.

Зокрема, у нашому Статуті, який готувався у складних умовах перед Об'єднавчим Собором та за основу має грецькі зразки, відсутня низка не лише необхідних норм, але і цілих розділів – наприклад таких, які стосуються парафій, монастирів, духовних навчальних закладів, синодальних установ. Низка норм, наприклад щодо Помісного Собору,

прописана дуже коротко і узагальнено, адже у грецькій традиції взагалі не існує такого органу церковного управління, натомість в нашій традиції це є головна соборна інституція Помісної Церкви.

Отже, сам плін життя, наші церковні традиції й певні юридичні вимоги поставили перед нами потребу врегулювати низку статутних питань.

Для того, щоб не розпочинати процедуру перегляду самого Статуту було вирішено запропонувати ці питання вмістити у внутрішній документ – Статут (положення) про управління. Наявність такого документу передбачена у низці вже ухвалених Синодом і затверджених нашими Соборами типових статутних документів, таких, як статуту управлінь епархій.

Синодальна Статутна комісія розглянула і передала Священному Синоду напрацьований проект документу, а Священний Синод із певними доповненнями передав цей проект для прийняття Архієрейським Собором. Архієрейський Собор докладно обговорював цей документ і ухвалив його. Того ж дня Положення було опубліковане на офіційному сайті Церкви.

Ще у процесі прийняття Положення до Синоду було подано пропозицію щодо уточнення деяких формулювань у вступній частині, які стосуються історичних фактів про нашу Церкву. Тоді ми погодилися, що звернемося до фахівців з історії та у співпраці з ними запропонуємо краще формулювання відповідного пункту. На базі Київської православної богословської академії відбувся круглий стіл, за підсумками якого Священний Синод пропонує Собору внести відповідне формулювання в текст Положення.

Слід особливо зазначити, що Статут про управління не змінює Статут нашої Церкви, але тільки доповнює його і роз'яснює механізми виконання статутних норм. Також у Статуті (положенні) про управління немає жодних змін, які би торкалися визначених у загальному Статуті та Томосі про автокефалію норм щодо прав Вселенського Патріархату, як Першого престолу і нашої Матері-Церкви. Навпаки – саме на основі норми Томосу, яка визначає: «Те, що стосується внутрішнього церковного управління, розглядається, судиться та визначається виключно [Митрополитом Київським і всієї України] і Священним Синодом, слідуючи євангельському та іншому вченню, згідно зі священним Переданням і шанованими канонічними постановами нашої Святої Православної Церкви», ми і ухвалили у соборний спосіб Положення про внутрішнє управління Православної Церкви України.

За основу Статуту про управління взяті типові статуту, які вже схвалені Священним Синодом та затверджені Архієрейським Собором – це статуту управління епархії, парафіяльний, монастирський, духовного навчального

закладу та синодального управління. Також до цього документу включені норми, які регулюють роботу Синоду і так само раніше були затверджені. Отже, цей документ ухвалений не на основі теоретичних уявлень, але практичних норм, за якими наша Церква вже живе, які вже використовує, користь і правильність яких підтверджена практикою.

Закликаю Помісний Собор затвердити ухвалений Архієрейським Собором Статут (Положення) про управління Української Православної Церкви (Православної Церкви України).

КАЛЕНДАРНЕ ПИТАННЯ

Друга ключова тема – це календарне питання. Як відомо питання календарної реформи давно дискутується і в суспільстві, і в Церкві. І ми бачили, як з року в рік все більшим ставало число прихильників переходу на оновлений, сучасний календар, яким вже давно користуються більшість Помісних Православних Церков.

З новою силою це питання постало внаслідок російської агресії. Слід визнати, що протягом кількох століть традиційний юліанський календар сприймався як один з головних ідентифікаторів української церковної культури. Спочатку це було ознакою спротиву латинізації, а після більшовицької революції – також ознакою опору радянській системі.

Однак в сучасних умовах соціальний і культурний контекст юліанського календаря і його сприйняття докорінно змінилися. Нині він сприймається не стільки пов'язаним з давніми українськими традиціями, як з російською церковною культурою. До того ж сучасним календарем користуються ті Церкви, які вже підтримали нашу Помісну Церкву.

Водночас фактори з минулого, які стояли на перешкоді календарних змін, нині втрачають свою актуальність. Тому прагнення збереження і утвердження своєї української та духовної ідентичності, захист від агресії «руського міра», вимагали від нашої Церкви назрілого рішення – долучитися до більшості Помісних Православних Церков, запровадивши у вжиток новоюліанський календар, як більш точний астрономічно та церковно прийнятий, зі збереженням традиційної пасхалії. Архієрейський Собор два місяці тому ухвалив відповідне рішення, яким пропонується з 1 вересня, коли за традицією розпочинається новий церковний рік, перейти на новоюліанський календар. Разом з тим Архієрейський Собор визнав за необхідне забезпечити тим парафіям і монастирям, які бажають дотримуватися старого календаря, цю можливість. У календарній реформі ми не будемо нікого примушувати, даючи можливість прийняти необхідні зміни поступово і усвідомлено.

Тож пропоную Помісному Собору затвердити вже ухвалене Архієрейським Собором рішення щодо календарних змін. Це рішення є назрілим та правильним. І ми бачимо, що воно вже позитивно сприйняте і суспільством, і українською державою, яка нещодавно внесла зміни до законодавства щодо державних свят, які пов'язані з релігійним календарем.

Календарна комісія підготувала і Київська Митрополія до Собору видала Церковний календар за новоюліанським обчисленням на 4 місяці поточного року (з вересня до грудня) та на наступний 2024 рік. Це полегшить перехід на новий календарний стиль та допоможе у розв'язанні практичних питань, які у зв'язку з цим виникатимуть.

ПІДСУМОК

Шановні делегати Собору, дорогі брати і сестри! Підсумовуючи доповідь, представляю на розгляд Собору наступні пропозиції, які мають бути, у разі підтримки, зафіксовані у соборних рішеннях і постановах:

1. Дати оцінку діяльності Київської Митрополії та Предстоятеля за час, що минув від попереднього Собору.
2. Затвердити прийняті Священним Синодом УПЦ (ПЦУ) та Архієрейським Собором нашої Церкви рішення, ухвалені за час від Об'єднавчого Собору, відображені у відповідних синодальних документах і соборних постановах, в тому числі судові діяння.
3. Від імені Помісного Собору засвідчити бажання і готовність нашої Помісної Церкви вести діалог, мета якого – досягнення єдності українського православ'я навколо Київського престолу на засадах Томосу про

автокефалію та згідно з принципами, раніше вже викладеними Архієрейським Собором.

4. Підтримати, як це вже зробив Архієрейський Собор, Предстоятеля ПЦУ в питанні незалежності Церкви від зовнішніх впливів на церковне життя і управління.
5. Затвердити ухвалений Архієрейським Собором Статут (положення) про управління УПЦ (ПЦУ).
6. Затвердити постанову Архієрейського Собору про календарне питання, схваливши перехід на новоюліанський календар з 1 вересня цього року, зберігаючи за парафіями та монастирями, які цього бажають, право використовувати старий календар.
7. Затвердити текст Послання до пастирів Помісного Собору ПЦУ.
8. Затвердити Декларацію «Про негативне ставлення до гріха содомії (гомосексуалізму), його пропаганди у суспільстві і так званих одностатевих шлюбів (одностатевих співжиттів)».
9. Затвердити текст подячного листа Помісного Собору до Його Всесвятості Варфоломія, Архієпископа Константинополя – Нового Риму і Вселенського Патріарха.
10. Підтримати викладені у цій доповіді оцінки та пропозиції і взяти їх до уваги у подальшій праці з розбудови Помісної Церкви.

Дякую всім вам за увагу! Нехай Бог благословить нашу плідну соборну працю на благо Церкви і України. Слава Господу нашому Ісусу Христу! І слава Україні!

ЛИСТ ЙОГО ВСЕСВЯТОСТІ ПАТРІАРХУ ВАРФОЛОМІЮ

Його Всесвятості Варфоломію,
Архієпископу Константинополя – Нового Риму,
Вселенському Патріарху

Ваша Всесвятосте!

Помісний Собор Православної Церкви України, як найвищий статутний орган управління Помісної Церкви України, виконуючи норму Статуту Православної Церкви України щодо п'ятирічного терміну свого проведення, зібрався на своє засідання 27 липня 2023 р. в історичному кафедральному храмі Київської Митрополії – соборі Святої Софії у складі єпископату, делегатів від духовенства, чернецтва і мирян усіх єпархій, а також духовних навчальних закладів, під головуванням Митрополита Київського і всієї України Епіфанія.

Собор засвідчив відданість всім рішенням та діям Об'єднавчого Собору 15 грудня 2018 р., зокрема прийнятому на цьому Соборі Статуту Православної Церкви України, а також врученому Вашою Всесвятістю Томосу про автокефалію Православної Церкви України, яких наша Помісна Церква дотримується без жодних змін чи виключень.

Собор свідчить повну підтримку Блаженнішому Митрополиту Київському і всієї України Епіфанію – єдиному канонічному ієрарху на Київському престолі та Предстоятелю помісної Української Православної Церкви і просить Ваших Святих молитов за нього і за повноту нашої Помісної Церкви.

Ми від імені повноти Православної Церкви України щиро і сердечно дякуємо Великій Христовій Церкві у Константинополі – нашій Матері, а також особисто Вашій Всесвятості за всебічну підтримку, яку наша Церква отримала і продовжує отримувати, особливо тепер, під час війни. Також ми засвідчуємо подяку старцю-митрополиту Халкідонському Еммануїлу, який з Вашого благословення очолював успішне проведення Об'єднавчого Собору.

Собор шанобливо нагадує про раніше надіслане звернення Архієрейського Собору щодо засудження

вчення про «руській мір», як еретичного прояву етнофілетизму, а також щодо засудження і позбавлення престолу патріарха РПЦ Кирила (Гундяєва) за поширення цього вчення та за благословення і виправдання злочинів російської агресії проти України.

Ваша Всесвятосте!

Наш Помісний Собор засвідчує мудрість, своєчасність і правильність рішень, які Вселенським Патріархатом були ухвалені щодо Церкви в Україні у 2018 році. Ми успішно розбудовуємо своє церковне життя на засадах автокефалії і робимо все від нас залежне, щоби рішенням Об'єднавчого Собору і канонічним вимогам Томоса послідували також ті православні в Україні, хто з різних причин досі залишаються в російській неканонічній юрисдикції.

Ми відкриті для безпосереднього діалогу з ними без висування попередніх умов. Щоби виключно в дусі рішень Об'єднавчого Собору і Томосу шляхом прямого спілкування досягати подолання суперечностей. На жаль досі з іншого боку висувалися такі умови для діалогу, які би означали порушення нами канонічного права, зречення від Томоса і автокефалії, навіть від священного сану – що безперечно є завідомо неприйнятним.

Від повноти Православної Церкви України ми свідчимо вдячність за візит Вашої Всесвятості до нас у серпні 2021 року під час святкування 30-ліття відновлення Незалежності України, за Ваші молитви про Україну, за Ваші заяви з осудженням ідеології «руського міра» та диявольської російської військової агресії проти України. Ми вдячні за всі Ваші дії на підтримку жертв війни, українських біженців та вимушених переселенців, а також всього, що спрямоване на скоре завершення війни перемогою правди і справедливим миром для України.

Запевняємо Вашу Всесвятість у нашій глибокій любові та вдячності Вам, у нашій незмінній молитві про Ваше здоров'я, довголіття та успішне служіння. Просимо Ваших святих молитов про нашу Помісну Церкву і про Україну!

З любов'ю у Христі –

Від імені Помісного Собору Української Православної Церкви (Православної Церкви України) – Президія Собору:
Митрополит Київський і всієї України ЕПІФАНІЙ
Митрополит Львівський МАКАРІЙ
Митрополит Вінницький і Барський СИМЕОН
Архієпископ Чернівецький і Хотинський ГЕРМАН
Єпископ Хмельницький і Кам'янець-Подільський ПАВЛО
Протоієрей Теодор ОРОБЕЦЬ
Мар'ян Васильович МАРТИНЮК

Дорогий український народе, брати і сестри!

Помісний Собор Православної Церкви України – вищий орган управління нашої Церкви, який складається з архієреїв, представників духовенства, чернецтва і мирян усіх областей України, включаючи тимчасово окуповані російськими агресорами українські землі – 27 липня 2023 р. зібрався у Святій Софії Київській для того, щоби підбити підсумки розвитку нашої Церкви після Об'єднавчого Собору 15 грудня 2018 р. і отримання нею від Вселенського Патріарха Варфоломія Томосу про автокефалію.

За цей час Православна Церква України утвердилася, долаючи численні виклики, і нині є найбільшим релігійним об'єднанням в нашій державі.

Від повноти Церкви ми дякуємо українському народу за підтримку, яку ми відчували і продовжуємо відчувати у своїй праці, в розбудові та у боротьбі проти агресії «руського міра». Помісний Собор закликає Боже благословення на Сили оборони України, на всіх наших воїнів-захисників, які протистоять навалі російської імперії зла. Щоденно в наших храмах підносяться молитви за наших новітніх героїв. Ми просимо у Господа захисту і допомоги для воїнів у досягненні перемоги над агресором. Ми просимо зцілення та зміцнення духовних і фізичних сил для поранених.

ПОСЛАННЯ ПОМІСНОГО СОБОРУ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Також ми молимося за спокій душ всіх, хто віддав своє життя у боротьбі за свободу України, всіх мирних мешканців, вбитих російськими загарбниками. Вічна пам'ять загиним!

Попри численні труднощі, яких зазнає наш народ, ми віримо і переконані, що кожен день нашої згуртованості та нашого спротиву ворогу наближає нас до перемоги. Бо правда – на нашому боці, на боці українського народу, адже нам не треба чужого – ми лише захищаємо своє. А там де правда – там Бог. А де Бог – там перемога.

Ми усвідомлюємо, наскільки важкі виклики стоять перед усіма нами. Але вдивляючись в шлях України від часу відновлення Незалежності і дотепер ми бачимо, як часто здавалося, що за мить буде поразка. Але щоразу ми знаходили вихід здавалося би з безвихідного становища. Ми зупиняли намагання скувати український народ кайданами тиранії. Ми відстоювали своє рішення і свій вибір – бути вільним народом в спільноті вільних народів Європи.

Тому ми віримо, що і в цій страшній війні Бог не полишає і не полишить нас та приведе кременівську тиранію до поразки і падіння. Однак окрім зовнішніх викликів перед нами всіма стоять і виклики внутрішні.

Лише в єдності – наша сила. Коли ми разом – ми перемаємо. А коли ворогу вдається нас розсварити і поділити – тоді Україна опинялася в біді. Ми всі дуже різні, але у всіх справжніх дітей України є спільна мета – вільна, соборна, суверенна, процвітаюча Україна. Та Україна, про яку мріяли і за яку боролися численні покоління наших предків. Та Україна, за майбутнє якої зараз проливають кров наші

новітні герої. Та Україна, яку ми зобов'язані зробити кращою, щоби передати наступним поколінням.

Саме тому як Церква ми знову підносимо свій голос проти гріха корупції. Це зло вражає всі суспільства та всі держави. Але в умовах, коли український народ напружує всі свої сили для досягнення перемоги, коли ціна одного дня свободи – пролита кров і обірвані життя, спокушатися на корупцію – особливо аморально. Нагадуємо усім, кого манить до наживи біс – навіть якщо вас не покарає людський закон, перед Богом ви неодмінно дасте відповідь, і суд для вас буде суворий. Тому зупиніться, розкайтеся, не примножуйте зла!

Дорогі брати і сестри!

Ми дякуємо всім, хто сприяє звільненню України від окупації «руським міром», цією злою і еретичною ідеологією, що виправдовує геноцид нашого народу. Перемога у цій боротьбі залежить від кожного особисто. Відкидати російську пропаганду, плекати і захищати рідну українську мову, звільняти релігійні святині і душі людські від московської омани – все це кожен з нас не лише може, але і повинен робити, щоби в цілому український народ міг досягти успіху в спротиві агресору.

Ми вдячні українській державі за вже зроблені кроки із захисту релігійного простору України від гібридної агресії. Помісний Собор засвідчує, що наступними необхідними кроками ми бачимо остаточне звільнення двох визначних православних українських святинь, Печерської та Почаївської Лавр, від контролю «руського міра», а також ухвалення законодавства, яке заборонятиме російським центрам втручатися в релігійне життя України.

Православна Церква України засвідчує свою відкритість до діалогу з тими православними в нашій державі, які поки що залишаються прив'язаними до РПЦ. Ми наполягаємо на діалозі без попередніх умов, щирому і конструктивному, метою якого має бути єднання всіх православних в Україні, як це визначене Томосом про автокефалію.

Дорогі українці!

Серед різних рішень, ухвалених Собором, є одне, про яке ми особливо хочемо сповістити вам. З 1 вересня Православна Церква України переходить на новий календарний стиль та буде використовувати для обчислення нерухомих свят новоюліанський календар, як це роблять більшість Помісних Православних Церков. Водночас ми нікого не примушуємо до календарних змін, зберігаючи за громадами право там, де цього бажає більшість, дотримуватися звичного календаря.

Дорогі брати і сестри!

Нехай Господь благословить кожного з вас і весь наш народ мудрістю, успіхом у добрих справах, єдністю, перемогою і тривалим справедливим миром. А ми, як Помісна Церква, будемо надалі робити все від нас залежне, щоби кожен, хто бажає, міг долучитися до родини Православної Церкви України і пишатися, засвідчуючи, що це – моя Церква.

Боже Великий, Єдиний, нам Україну храни!

**Від імені Помісного Собору –
Епіфаній,
Митрополит Київський і всієї України**

27 липня 2023 р.,
Собор Святої Софії, м. Київ

ПОСТАНОВИ ПОМІСНОГО СОБОРУ УПЦ (ПЦУ)

Під головуванням Блаженнішого Епіфанія, Митрополита Київського і всієї України від 27 липня 2023 р. Місто Київ, Кафедральний собор Святої Софії

Зібравшись на виконання статутних норм Православної Церкви України та згідно з рішенням Священного Синоду і Архієрейського Собору на своє чергове засідання, Помісний Собор Православної Церкви України від імені повноти Помісної Церкви підносить подяку Богові за Його численні милості та благодіяння для Православної Церкви України, явлені протягом міжсоборного періоду, за розбудову та утвердження Церкви та за допомогу в подоланні викликів, поставлених пандемією та російською військовою агресією.

Свою особливу подяку Спасителю Господу нашому Ісусу Христу та Його Пречистій Матері, святим Землі Української і всім святим Собор підносить за милість, виявлену через оновлення і відродження української та всеправославної святині – Свято-

Успенської Києво-Печерської Лаври Православної Церкви України, яка розпочала звільнення священного місця від ярма впливу нечестивої ідеології «руського міра». Собор висловлює сподівання, що ця справа буде успішно завершена і закликає всіх, від кого це залежить, надати їй належне сприяння.

Собор висловлює подяку Президенту України Володимирі Зеленському, Кабінету міністрів України та урядовим інституціям і всім представникам держави та українського суспільства, хто сприяє вирішенню питань захисту релігійної свободи, самобутності українського народу та духовного простору України від агресії «руського міра». У цьому контексті Собор засвідчує підтримку нагальної необхідності на рівні закону запровадити заборону для релігійних інституцій, які мають свій центр в країні-агресорі, підпорядковувати собі та контролювати розташовані в Україні релігійні організації. Собор закликає Верховну Раду невідкладно ухвалити відповідні зміни до законодавства України. Собор категорично засуджує

російську військову агресію проти України, засуджує особисто очільника російської держави та всіх виконавців його злочинних наказів. Ті з них, хто за фактом хрещення належать до Православної Церкви, за свідоме і цинічне порушення заповідей Божих, яке має наслідком численні невинні жертви, підлягають церковному покаранню через відлучення від спільноти Церкви Христової. Подальше примноження тиранічним російським володарем і тими, хто виконує його накази, своїх злочинів проти Бога і людства матимуть для них, як винних, наслідком прокляття, анафему і вічне перебування у пекельних муках. Нехай Бог звершить над ними Свій суд!

Собор підтверджує заклик Православної Церкви України до Вселенського Патріархату і Помісних Православних Церков засудити вчення про «русскій мір», яке поширюється Московським патріархатом, як еретичний прояв етнофілетизму, а також закликає осудити очільника РПЦ Кирила (Гундяєва) до позбавлення патріаршого престолу за створення і поширення цього вчення, за внесення розколу у Вселенське Православ'я, зокрема за втручання на канонічну територію Олександрійського Патріархату, а також за підтримку російської збройної агресії проти України. Не може ієрарх, на чіх руках кров жертв війни, тримати ними жезл пастирства і Євхаристійну чашу!

Собор підносить молитви за Сили оборони України, за українських воїнів, які захищають нашу державу від російської агресії, просить для них, для мирних мешканців, які страждають від атак ворога, для біженців та вимушених переселенців Господньої допомоги та опіки. Просимо у Всевишнього благословення для Сил оборони України у їхній боротьбі за звільнення окупованих агресором українських земель, просимо Господа про скору перемогу для України і про утвердження справедливого миру.

У скорботі та пошані ми низько схиляємо голови, підносячи молитви за упокоєння душ захисників України, які поклали своє життя у боротьбі за свободу і незалежність нашої Батьківщини, наближаючи перемогу над ворогом і справедливий мир. Нехай Бог приймає їх у Своєму Царстві! Вічна їм слава та вдячна пам'ять!

Собор підносить молитви за військових капеланів, а також за братів архієреїв, за духовенство і вірних,

які постраждали від війни, перебувають в умовах окупації або були вимушені полишити місце свого проживання.

Собор висловлює глибоку сердечну подяку Вселенському Патріархату і особисто Його Всесвятості Вселенському Патріарху Варфоломію, Предстоятелю нашої Церкви-Матері, Олександрійському Патріархату, Церквам Кіпру та Греції за підтримку в час важких випробувань війною, а також щиро цінує підтримку з боку християнських Церков, релігійних спільнот та всіх людей доброї волі, яку Помісна Церква і Україна отримали і продовжують отримувати.

Заслухавши та обговоривши доповідь Предстоятеля, Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, про діяльність від часу попереднього Собору (15 грудня 2018 р.), Помісний Собор постановляє:

1. Від імені повноти Православної Церкви України засвідчити, що всі діяння та рішення Об'єднавчого Собору, який відбувся у кафедральному соборі Святої Софії в Києві 15 грудня 2018 р., сприйняті нею, підтримуються та втілюються в життя.

Собор відкидає і заперечує всі спроби у будь-який спосіб поставити під сумнів діяння та рішення Об'єднавчого Собору 15 грудня 2018 р., який був справжнім Собором помісної Церкви України, що об'єднав три гілки розділеного перед тим українського православ'я в єдину Православну Церкву України.

2. Схвалити роботу Предстоятеля, Митрополита Київського і всієї України Епіфанія та Київської Митрополії УПЦ (ПЦУ) за період від Об'єднавчого Собору (15 грудня 2018 р.). Засвідчити від імені церковної повноти цілковиту і незмінну підтримку Предстоятелю, Блаженнішому Епіфанію, Митрополиту Київському і всієї України, єдиному канонічному православному архієрею Києва і єдиному Предстоятелю помісної Української Православної Церкви.

Зокрема Собор висловлює повну підтримку заяви Предстоятеля щодо незалежності позиції і рішень Церкви від будь-якого зовнішнього контролю з боку політиків. Розбудовуючи рівноправні партнерські відносини з державою та інституціями громадянського суспільства,

Православна Церква України дбала і продовжить дбати про свою свободу і незалежність.

3. Затвердити всі рішення, в тому числі судові, ухвалені Священним Синодом УПЦ (ПЦУ) та затвержені Архієрейським Собором, відображені в синодальних та соборних документах за міжсоборний період (15 грудня 2018 р. – 27 липня 2023 р.).

Затвердити здійснені у міжсоборний період акти канонізації святих, прославлення ікон Божої Матері, а також зміни і доповнення до богослужбових текстів і здійснені на їхній основі нові видання богослужбових книг Православної Церкви України.

4. Підтвердити неодноразово висловлене раніше бажання і готовність нашої Помісної Церкви без висунення сторонами попередніх умов вести діалог, мета якого – досягнення єдності українського православ'я навколо Київського престолу на засадах Томосу про автокефалію.

Висловити глибокий жаль з приводу ультимативних відмов керівництва Митрополії Московського Патріархату в Україні від такого діалогу, водночас засвідчивши його успішність на рівні релігійних громад. Собор вдячний православним громадам і духовенству, які за власним вільним рішенням протягом попереднього часу послідували Томосу про автокефалію і увійшли в родину Православної Церкви України та закликає інших, хто ще вагається, реально і остаточно розірвати свою неканонічну підлеглість контрольованим державою-агресором структурам Московської патріархії.

5. Підтримати викладені у Доповіді Митрополита Київського і всієї України Епіфанія на Соборі оцінки та пропозиції і взяти їх до уваги у подальшій праці з розбудови Помісної Церкви.
6. Незмінно дотримуючись визначень Томосу про автокефалію та Статуту Православної Церкви України затвердити прийнятий Архієрейським Собором 24 травня 2023 р. Статут (положення) про управління Православної Церкви України з внесенням узгодженої Священним Синодом правки до п. 3 розділу I щодо історичного спадкоємства Православної Церкви України від апостольського часу і дотепер.

Собор засвідчує повноту, дійсність та незмінність всього тексту і всіх норм Статуту Православної Церкви України, ухваленого Об'єднавчим Собором 15 грудня 2018 р., та відданість Православної Церкви України Патріаршому і Синодальному Томосу, отриманому 6 січня 2019 р. з рук Його Всесвятості Вселенського Патріарха Варфоломія.

7. Остаточо затвердити Постанову Архієрейського Собору від 24 травня 2023 р. «Про врегулювання календарного питання в Православній Церкві України» та зміни, внесені у зв'язку з цим до офіційного Церковного календаря Православної Церкви України.
8. Затвердити текст Послання до пастирів Помісного Собору Православної Церкви України, яке актуалізує раніше вже засвідчені церковні настанови з питань пастирства.
9. Затвердити Декларацію «Про негативне ставлення до гріха содомії (гомосексуалізму), його пропаганди у суспільстві, до гендерної ідеології і так званих одностатевих шлюбів (одностатевих співжиттів)».
10. Затвердити текст подячного листа Помісного Собору до Його Всесвятості Варфоломія, Архієпископа Константинополя – Нового Риму і Вселенського Патріарха.
11. Затвердити текст Звернення Помісного Собору до українського народу.

Завершуючи свою працю Помісний Собор підносить молитви за Помісну Українську Православну Церкву, за перемогу і справедливий мир в Україні та закликає Боже благословення на духовенство і вірних, на українське військо, на Президента і державну та місцеву владу і на весь український народ.

Від імені Помісного Собору Української Православної Церкви (Православної Церкви України) – Президія Собору:

Митрополит Київський і всієї України ЕПІФАНІЙ
Митрополит Львівський МАКАРІЙ
Митрополит Вінницький і Барський СИМЕОН
Архієпископ Чернівецький і Хотинський ГЕРМАН
Єпископ Хмельницький і Кам'янець-Подільський ПАВЛО
Протоієрей Теодор ОРОБЕЦЬ
Мар'ян Васильович МАРТИНЮК

ОФІЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ЗАСІДАННЯ СВЯЩЕННОГО СИНОДУ 26 ЛИПНЯ 2023 РОКУ

У Синодальній залі Митрополічного дому – Резиденції Предстоятеля Православної Церкви 26 липня 2023 р. при Михайлівському Золотоверхому кафедральному соборі, відбулося чергове засідання Священного Синоду Української Православної Церкви (Православної Церкви України). У засіданні взяли участь десять членів Священного Синоду, двоє були відсутні з поважної причини.

Священний Синод заслухав і взяв до відома звіт Блаженнішого Митрополита Епіфанія про підготовку до Помісного Собору 27 липня 2023 року.

Синод попередньо схвалив проект порядку денного роботи Собору, ряд проектів документів для соборного розгляду та затвердження і вирішив деякі інші організаційні питання щодо роботи Помісного Собору.

Синодальним рішенням було утворено жіночий монастир у Чернівецькій єпархії та призначено його настоятельку, а також внесені зміни до статутів монастирів у Івано-Франківсько-Галицькій та Запорізькій єпархіях і до статуту Управління Вінницько-Тульчинської єпархії. За поданням Комісії з питань канонізації святих Синод благословив

місцеве шанування мироточивих ікон – образу Божої Матері «Одигитрія-Дорогобузька» у Рівненській єпархії (а також тексти тропаря, кондака і молитви) та «Спас Мироточивий» у Закарпатській єпархії.

Синод за поданням Богословсько-літургійної комісії затвердив тексти тропаря і кондака святителю Рафаїлу (Заборовському), митрополиту Київському, а також тексти молитов на возведення в сан протодіякона, протоієрея, ігумена і архімандрита для вміщення їх у Чинovníку архієрейського служіння.

На цьому засіданні було завершено.

НОВИЙ КАЛЕНДАР

ІГУМЕН КИПРІАН
(ЛОЗИНСЬКИЙ)
ПРО КАЛЕНДАРНУ
РЕФОРМУ

31 вересня 2023 року Православна Церква України переходить на новий календар – Новоюліанський. Більше не буде подвійних дат і стандартів. Звісно, не все так просто з таким переходом, виникатимуть різні складнощі. Про календарну реформу в ПЦУ, які виникатимуть перешкоди, що потрібно першочергово змінювати і які ширші наслідки вона може мати, – про це та інше ми спілкуємося з отцем Кипріяном (Назаром Лозинським), ігуменом Іоано-Золотоустівського чоловічого монастиря у Львові, деканом богословського факультету Львівської православної богословської академії.

– Що спонукало керівництво ПЦУ рік тому почати розмову про реформу календаря? Що змінилося?

– Розмови про календарну реформу почалися значно раніше. Щороку із наближенням Різдва Христового ця тема голосно підіймалася у мас-медіа і так само голосно затихала після цього. Але кулуарні розмови про необхідність цієї реформи тривали завжди. Особливо вони почали звучати після Об'єднавчого Собору, утворення ПЦУ та отримання нею Томосу про автокефалію. Адаже більшість Православних Церков світу, у тому числі Церква-Матір Константинопольська вже більше ста років живуть за новим календарем, новоюліанським.

Проте, ми розуміємо, що реформи – це непросто і болісно. Особливо у такій консервативній спільноті як Церква. Тож для реформ потрібно, щоб більша частина цього суспільства була готовою до цього. Саме тому голос Церкви зазвучав відкрито лише рік тому. Паралельно про це заговорила УГКЦ і ми бачили діалог між цими Церквами. Зрештою, ми бачимо

і результат діалогу: обидві українські Церкви прийняли доленосне рішення.

Щодо причин, які спонукали Церкву, то їх, звичайно ж, кілька. Я не можу відповідати за керівництво Церкви, але можу говорити про свій сторонній погляд, як я це бачу. Насамперед маємо зрозуміти одну просту, а б навіть сказав, елементарну річ: помилки потрібно виправляти. Це стосується і особистих помилок, і суспільних. Юліанський календар неточний. Дуже неточний. Тому його слід замінити на точніший. А тим, хто кажуть, що і новоюліанський неточний, тому немає сенсу переходити на нього, можу відповісти так: наші предки їздили на возах, доки машин не було, але коли з'явилися машини, то пересіли на них, бо це швидше і комфортніше. Чи ідеальний транспортний засіб авто? Ні. Думаю, колись людство вигадає щось краще, може, якісь портали на далекі відстані. Але поки є цей вид транспорту. Тож новоюліанський календар кращий і досконаліший, то чому триматись юліанського воза? Тож ця причина астрономічна: новоюліанський календар ближчий до істини.

А з цього випливає причина богословсько-філософська: те, що ближче до істини – це краще і правильніше. Чи було встановлено Богом у Старому Завіті святкування суботи? Було. А чому ми не ділю святкуємо? Бо це ближче до істини християнства. Християни могли сказати: нащо нам переходити на неділю? Суботу Сам Бог встановив. І деякі так говорили, але Церква їх не підтримала. І, фактично, всі християни (за винятком окремих течій) шанують неділю як святий і сьомий день. Цей приклад, може, не зовсім відповідає ситуації, але показує, що Церква істину, чи наближення до істини ставить вище людських амбіцій.

Звісно, причини є також і цивілізаційні. Коли відомий патріарх Никон провів реформи, це викликало великі збурення у тогочасному суспільстві, започаткувало цілий рух старообрядців під проводом протопопа Аввакума. Але це рух був рухом неосвічених, темних, примітивних груп. Саме так ми це бачимо тепер, з відстані віків. Чи багато їх є тепер? Чи хтось про них особливо знає? Ні. Бо освіченість перемогла. Ми чудово розуміємо, що реформи Никона були потрібними. А протопопом Аввакумом керувала сліпа впертість, а не раціональна віра. До речі, в Україні таких проблем, фактично, не було. Наше духовенство на відміну від московського було високоосвіченим. Те саме спостерігаємо зараз.

Україна робить чіткий цивілізаційний вибір: ординський “паханаг” або розвинений (у тому числі і духовно) світ. Календар – не суттєвий, але необхідний елемент цього вибору. Отже, Україна робить свій вибір, а з Україною і Церква українського народу. Зв'язки між нами і “руським міром” поволі, але незворотно розриваються. Хтось скаже, що це політика, а я скажу, що це концептуальний вибір нашого майбутнього. Спитають, де тут Христос? Відповідь: Христос там, де правда, де істина, бо Він – Істина.

– До того часто повторювалася думка, що перехід на інший календар негативно вплине на перехід громад з УПЦ МП до ПЦУ. Чи були якісь спостереження, що це якось вплинуло за цей рік?

– ПЦУ постійно закликає до об'єднання. Першими словами нашого Предстоятеля після обрання були слова про відкритість нашої Церкви і готовність до діалогу. Ми робили все, щоб не провокувати нікого, щоб парафіям УПЦ МП, які захочуть увійти до ПЦУ, було максимально комфортно. Щоб мінімізувати спекуляції проросійських сил в УПЦ МП щодо того, що ПЦУ віровідступники, еретики, уніати і взагалі апостатична організація. Це стосувалось і календарної реформи. Що змінилось за рік? Нічого особливого. Думаю, стало зрозумілим, що ми просто б'ємось об стіну. І це не стіна віри, як дехто хоче подати, це стіна гордині...

На жаль, в УПЦ МП визначальні рішення приймають зовсім не представники так званого автокефального крила. Тож єдність з Московським патріархом і зі “святою Руссю”, у тому числі календарна, буде важливішою, ніж єдність українців навколо Христа і православної віри під омофором єдиного законного обраного першого Єпископа Православної Церкви України – Блаженнішого Митрополита Єпіфанія.

– Отче, яка найбільша трудність очікується у календарній реформі і для кого саме?

– Я був послідовним прихильником календарної реформи ще задовго, як це стало трендом і про це знали всі, хто зі мною спілкувався. І коли Помісний Собор, учасником якого я був, прийняв це рішення абсолютною більшістю голосів, я зрадів. А потім злякався, бо ж тепер потрібно переучувати всі святці. Не завжди легко відняти 13 днів. Це буде перша трудність для мене і єдина. Думаю, це стосується всіх. Нам доведеться звикати до того, що вшанування святого, чиє ім'я носимо, буде в інший день, ми будемо ніяково почуватись у старі дати свят.

Зверніть увагу, скільки десятиліть минуло, а старші люди, зокрема моя покійна бабця, вчили нас, що 25 грудня не можна працювати, бо то “польське” Різдво, а 25 березня “польське” Благовіщення і т.д. Бо вона в дитинстві (була з 1911 року) так святкувала вдома. І ця пам'ять була в неї все життя. Подібно може бути і в нас. Одне покоління – точно. Але ми звикнемо, як звикли наші предки більше ста років тому, коли держава перейшла на новий стиль, а Церква – ні. Дійсно, особливо складно це буде старшим людям. Хоч, до прикладу, моя мама, якій уже за сімдесят, і яка була активною противницею переходу, цього року у грудні вже сказала: а знаєте, то вже нарешті треба усім перейти на той новий календар і не крутити собі голову. Просто, але широко і правдиво.

Заради справедливості мушу сказати, що найбільшими противниками календарної реформи є практикуючі християни. Бо саме вони ходять в храм в неділі і свята, і саме їм потрібно переучувати весь календар. Це ж не одне Різдво Христове перенести з 7 січня на 25 грудня. А багато активістів саме так і думають. Тим не менше, цей крок потрібен. Церква не вперше проводить реформи і, дай Боже, не востаннє. Бо вона – жива.

– Що нагально потрібно зробити у рамках реформи ще до 1 вересня, коли Церква увійде у новий Літургійний рік?

– Часу залишилось зовсім мало. Перше, що Церква мала зробити, вона вже зробила – видала новий церковний календар. Також Церква дозволила усім парафіям та монастирям, де за це проголосує дві третини людей, залишитись на старому стилі і для них також буде видано церковний календар зі старим, юліанським стилем. Тож проблем ні для кого немає, жодних переслідувань, про які вже заявляють окремі монахи та віряни, немає і не буде.

Думаю, час і обставини життя все ж приведуть їх до спільного календаря в єдиній Церкві. Тепер найбільше

і основне наше завдання: доброю проповіддю і здоровими поясненнями розсіювати темряву невігластва, в яку, у здавалось би вік вільного доступу до інформації, все ж падають деякі наші брати і сестри. І Церква це робить на офіційних порталах, в соцмережах та устами освічених речників.

– На завершення, отче-ігумене, як богослов і душпастир на що Ви би порадили звернути увагу парафіяльним священикам у контексті впровадження календарної реформи? І як можна використати її для оживлення парафіяльного життя? Бо як свідчать дані якісних соціологічних досліджень православна паства в Україні доволі інертна щодо літургійного і церковного життя загалом. Можливо календарна реформа є нагоду якось зробити життя парафії насиченішим?

– Насамперед на самоосвіту, самоорганізацію і послух Церкви. Священники повинні самі розібратись у календарній реформі і просто, доступно роз'яснити парафіянам. Бо приклади деяких парафій і монастирів (це ті, що не мовчать) показують повне нерозуміння і, найгірше, небажання зрозуміти цю реформу.

Щодо оживлення парафіяльного життя, то тепер є чудова нагода звернути увагу пастви, власне, на сам календар. Хто із людей знає життя святих? Навіть популярних. А коли будемо переучувати дати, то можемо відразу і про ці свята/святих говорити. Без оцих міфічних нашарувань і вигаданих, як Ви говорили “казкових” житійних історій.

Можемо популяризувати саме український сегмент календаря, тим більше, що він дуже цікавий у контексті націотворення. Назву перший приклад, що прийшов із пам'яті. Є такий святий – преподобний Лаврентій Чернігівський. Московський Патріарх Кирил часто цитує цього святого, що розділяти святу Русь, це як розділяти Святу Трійцю (це мій вільний переказ). І святий Лаврентій часто у російських проповідях показаний як один із пропагандистів руського міру. А насправді цей святий ніколи нічого подібного не говорив. Більше того, він принципово розмовляв українською і співслужив із автокефальним українським духовенством, не поминав Московського патріарха. Нам потрібно про таке говорити. І це не один такий приклад.

Не зовсім розумію, що вкладається у поняття інертності у літургійному житті. Що таке літургійне життя? Якщо це звершення богослужіння, то в ПЦУ з цим проблем немає. Якщо ж мається на увазі популяризація літургійного життя серед пастви, то згідний з Вами, ми

тут недопрацюємо. Силою, звісно, в храми нікого не заженеш, потрібно створити умови, щоб людина захотіла приходити в храм, щоб там їй було комфортно. Розкажу Вам приклад з власного служіння. Розуміючи, що людині може бути важко простояти на одному місці півтори-дві години Літургії, бо навіть молодь тепер буває не зовсім витривалою та здоровою, я вирішив встановити у храмі лавки. Порадився з парафіянами і кілька сімей пожертвували кошти для цього. В результаті всі задоволені, ніхто не зловживає, люди сідають, наприклад, під час проповіді, щоб комфортно роздумувати над Словом Божим.

Незадоволені лише деякі співбрати-священники. За їх словами, я став уніатом, католиком і т.д. Бо де ж таке видано, щоб у православному храмі лавки посередині стояли! А те, що у повністю православній Греції лавки у кожному храмі, мовчать. До чого я це веду. На жаль, у нас ще залишилось багато стереотипів, мислення багатьох священиків засмічене саме російським варіантом православ'я, у якому людина повинна страждати, терпіти і мучитись. І чим більше вона мучиться, тим більше благодаті на неї сходить. Православний священик – це суворий дядько, який може насварити, образити, принизити і все це “раді спасенія”. Відома фраза, яка побутує у церковному середовищі – “послух вище посту і молитви” – говорить саме про це. Мовчати, не виступати, зайвих питань не ставити, робити, що скажуть, схилити голову і молитись. Такий варіант і образ вірянина бажаний багатьом священикам. Чи зможе календарна реформа це змінити? На жаль, ні.

Чи зможе календарна реформа похитнути цю систему? Думаю, що поштовх точно дасть. Вона покаже, що реформи можливі, що вони не такі страшні, як багатьом здається, що змінюватись до кращого можна і потрібно.

Розмову вів Тарас Антошевський, директор РІСУ

ПРОТ. БОГДАН ГУЛЯМОВ: Ваше Блаженство! За кілька днів наша Церква святкуватиме Преображення Господнє — востаннє за старим стилем. Тому нашу сьогоднішню бесіду я би хотів присвятити богослів'ю Преображення. Про що воно? Яка, так би мовити, «головна ідея» Преображення? І чи правомірно, до прикладу, стверджувати, що богослів'я Різдва особливим чином пов'язано з ученням про Воплочення, а богослів'я Преображення з ідеєю обоження?

БЛАЖЕННІЙШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПФАНІЙ: Говорити так, з богословської точки зору, коректно. Різдво та Благовіщення — це дійсно свята, які особливим чином пов'язані з ученням про Воплочення. «Таїнство дивне бачу і преславне: небо — вертел; престіл херувимський — Діва; ясла — оселя, де поселився невимістимий Христос Бог» (ірмос 9-ї пісні канону Різдва). А богослів'я Преображення — як свідчать і святоотцівські тлумачення, і богослужбові тексти — дійсно пов'язане з православним ученням про обоження. «В недоступній і невимовній славі явився Ти на горі Фаворській у незаходимому світлі, Отче сяяння, творіння просвітив, людей обожив...» (канон Преображення, пісня 8). «Творіння просвітив, людей обожив» — це про дію нетварного Світла, яке відкрилося учням на «горі Фаворській».

«ЛЮДИНА, ЯКА БАЧИТЬ БОЖЕ СВІТЛО, — ЦЕ ЛЮДИНА ОБОЖЕННЯ»

БЕСІДА З БЛАЖЕННІЙШИМ ЕПФАНІЄМ, МИТРОПОЛИТОМ КИЇВСЬКИМ І ВСІЄЇ УКРАЇНИ, ПРЕДСТОЯТЕЛЕМ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ

ПРОТ. БОГДАН ГУЛЯМОВ: Порівняємо богослів'я Благовіщення та Преображення. Основна подія Благовіщення — втілення Сина Божого. Через це прп. Феодор Студит (VIII–IX ст.) навіть називає Благовіщення не Богородичним, а Господнім святом. Під час Благовіщення, як вчать Святі Отці, починається Боголюдина, приводиться до буття та іпостазується Словом Божим тілесність Христа. А як визначити головну подію Преображення?

БЛАЖЕННІЙШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПФАНІЙ: Це цікаве питання, бо відповідь може бути дещо несподіваною для нашого читача. Почнемо з Благовіщення. Ви зробити правильний акцент. Основна подія тут — це не діалог Пречистої Діви з ангелом, а Воплочення.

Це момент, коли втілюється в історії передвічний задум Божий — поєднуються дві природи, що досі були роз'єднані: Божество та людство. Дивна, унікальна подія! Ще мить тому людство, людська природа, існувала окремо від Божества. І ось «сталося». Звучать слова згоди: «ось, я раба Господня, нехай буде мені за словом твоїм!» (Лк. 1:38). І тої ж миті настає головна подія в історії спасіння: Бог зодягається у плоть, в утробі Діви починається Зародок Боголюдства... «Дух Святий засяяв... в непорочному тілі Діви, незбагнено виткав у Ній Зародок, наче якусь тканину для спасіння людей» — писав з цього приводу свт. Іоан Золотоустий.

А що сталося під час Преображення? Ісус бере найближчих учнів, виходить з ними на «високу гору» і там «преобразився перед ними: обличчя Його засяяло, немов сонце, одяг став білий, немов світло» (Мф. 17:2).

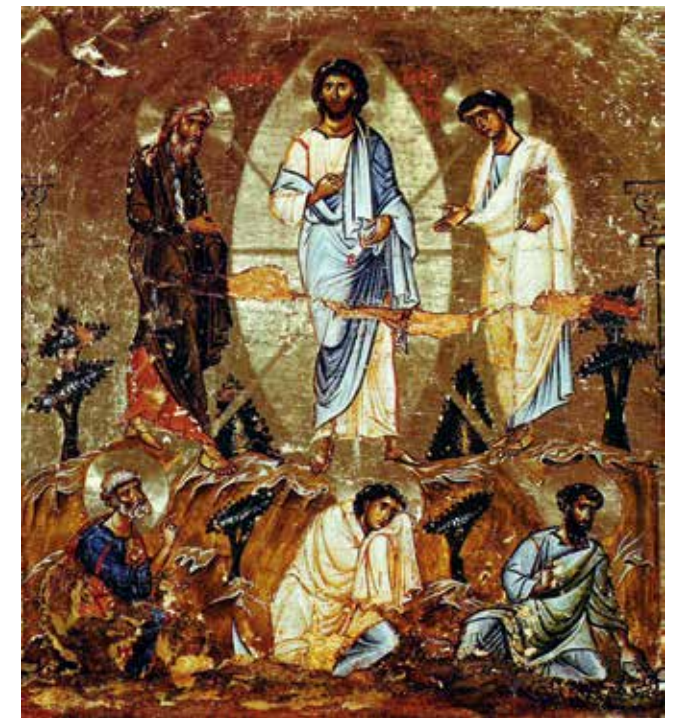
Лице Ісуса сяє «немов сонце», Його Тіло і навіть одяг випромінюють світло. Але не в цьому «новина» Преображення. Ніякої зміни з Боголюдиною на горі Преображення не сталося. «Коли Христос преображається, то не стає тим, чим не був, але відкриває очі Своїх учнів» — вчив прп. Іоан Дамаскін, отець і учитель Церкви, який жив у VII–VIII століттях, наприкінці доби христологічних суперечок. «Світло Преображення Господнього не починалося і не закінчувалося», — стверджує свт. Григорій Палама.

Ви згадали думку прп. Феодора Студита, який називає Благовіщення Господнім святом. І дійсно, основна подія Благовіщення — Воплочення — робить головний акцент на христології. Подібне зміщення акцентів присутнє і в богослів'ї Преображення. На перший погляд, Преображення — це, передусім, те, що торкається вчення про Господа Ісуса Христа, в Іпостасі Якого поєднані божественна та людська природи. Але у богослів'ї Преображення також містяться дуже чіткі антропологічні конотації, тобто через явлення слави Божої дається пояснення здатності природи людської. Завдяки Воплоченню людина здатна бачити нетварне Божественне Світло. Це насправді дуже радикальне богословське твердження. Й ось, що важливо: з цього твердження випливає нова антропологічна норма. Людина, яка бачить Боже Світло, — це людина обоження. Їй відтепер відкрита безодня Божества.

ПРОТ. БОГДАН ГУЛЯМОВ: Важливе уточнення. Але повернемося до Вашої попередньої думки. Мені здається для нашого читача буде корисним ще раз підкреслити Вашу думку — не Господь Ісус Христос знає змін на горі Фавор, а Його учні. Не божественне Світло додається до Тіла Боголюдини Христа, а здатність бачити Божество — до мислених очей учнів.

БЛАЖЕННІЙШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПФАНІЙ: Саме так! Відповідно до вчення Православної Церкви, Чесне Тіло Христа було прославлено одразу ж, як воно було приведене до буття. «Ніколи це святе Тіло не було чужим божественній Славі» — наполягає Дамаскін (Слово на преславне Преображення Господа нашого Ісуса Христа).

«Обличчя Його засяяло, немов сонце», пише євангеліст Матфей (17:2). Дещо інакше формулює Лука: «І сталося, що під час молитви вигляд Його обличчя змінився» (9:29). В оригіналі стоїть εἶδος — «вид», «зовнішність», «образ».

ПРОТ. БОГДАН ГУЛЯМОВ: Це той самий термін, яким позначаються «ейдоси» (або «ідеї») у філософії Платона.

БЛАЖЕННІЙШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПФАНІЙ: Так, але в тексті Євангелія від Луки, звісно ж, мається на увазі не «ідея», а зовнішній «вигляд», «образ». «Вигляд Його обличчя змінився» (буквально став інакшим). Учні звикли бачити свого Вчителя у «вигляді раба», як звичайну людину. Й, раптом, перед ними відкривається таїна Боголюдства — Бог в осяяній, сповненій світла плоті...

ПРОТ. БОГДАН ГУЛЯМОВ: До слова, εἶδος — це не лише «вигляд» або «ідея», це ще і «спосіб», «образ».

БЛАЖЕННІЙШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПФАНІЙ: Навряд чи це допоможе нам в екзегезі євангельського тексту, а втім, якщо ми переведемо розмову у площину догматики, то терміни «спосіб» та «образ» можуть нам стати в нагоді. З Воплоченням змінюється спосіб існування людської природи. Іпостазована, увібрана іпостассю Бога-Слова, людська природа стає оселею Божества, престолом Божої слави та світла. Тут новий спосіб існування людської природи. Спосіб, в який людська природа існує у Господі Ісусі Христі. Й одночасно — це «ікона», «взірець», «ейдос» того, як має жити людина. Ось це і є нова, відкрита Христом у Преображенні, норма буття людини. Господь Ісус Христос — це «ікона» нової людяності, це Живий Ейдос нового людства...

ПРОТ. БОГДАН ГУЛЯМОВ: Іншими словами, ми можемо говорити про нову, умовно кажучи «преображенську» антропологічну модель або норму.

БЛАЖЕННІШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ:

Так, але потрібно пам'ятати, що Преображення відкриває цю нову норму, модель, але не створює їх. Тут маємо свідчення про радикально новий досвід, доступний людині у Христі Ісусі, досвід, що став нам доступним внаслідок Воплочення. Бог-Світло став людиною, й остання, відтепер, має змогу споглядати божественне Світло, жити у цьому світлі, ба більше, ототожнюватися з цим Світлом.

ПРОТ. БОГДАН ГУЛЯМОВ: «Господи, добре нам тут», каже апостол Петро, споглядаючи Світло Преображення. Так само, певно, могли сказати й інші святі, яких Господь удостоював споглядання Нетварного світла.

БЛАЖЕННІШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ: У цьому контексті варто згадати про досвід прп. Симеона Нового Богослова — православного подвижника і містика Х-XI століть. Перебуваючи у молитві, преподобний який побачив Божественне сяяння, що з'явилося зверху й наповнило собою увесь простір. Коли це сталося, — оповідає подвижник про себе у третій особі, — юнак перестав усвідомлювати себе і забув, де він був. Звідусіль він бачив світло. Занурившись у нематеріальне світло, він, здавалося, сам став світлом... А згодом, «зійшовши розумом на небо», він бачить «інше світло» — «яскравіше за те, що було поблизу».

Навіщо я переповів цю історію? Хоча вона й видається нам винятковою, — винятковим містичним досвідом святої людини, — тут зафіксований «нормативний» для християнина досвід, Богоодкровення — це передусім Божий дар. Бог завжди Сам обирає тих, кому відкривається. Але ми маємо пам'ятати, що Богобачення, споглядання вічного Божого Світла, — це не винятковий «привілей» лише прославлених великих святих, а покликання кожної людської особистості, кожного члена Церкви. Бог створив людину, аби залучити її до Божества. Тому богопізнання, богобачення, життя перед Божим Лицем — це мета нашого теперішнього життя. Так, у цьому, земному житті, такої мети досягають обрані, меншість. Але це ніяк не впливає на Божий задум... Бог чекає від нас зверхність, але цінує й наші наміри. «Чисті серцем Бога побачать». Подвижники та аскети проживають цей досвід тут, на цій землі, з цього життя. Але ми сподіваємося, що досвід богоспілкування, зрештою, стане доступний і нам, грішним людям, які негідні бачити Бога, але щиро прагнемо жити перед Його Лицем.

ПРОТ. БОГДАН ГУЛЯМОВ: Світло, яке бачили учні Христа або ж прп. Симеон — яка його природа?

БЛАЖЕННІШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ: Згідно з вченням Православної Церкви, Світло Преображення має нематеріальний, нечуттєвий характер. Воно вічне, безпочаткове, воно існує поза часом і простором. «Бог є Світло» — пише євангеліст Іоан (1 Ін. 1:5). Але це богословське визначення можна й переінакшити: «Світло — це Бог, воно має божественну природу, походить від Бога». Непізнаваний, незбагнений у Своїй сутності Бог відкривається творінню у Своїх нетварних (= не створених) енергіях, у Своему нетварному Світлі. Але відразу слід підкреслити, що у цьому контексті слово «Світло» означає саме Божественну енергію, а не звичайне світло – сонячне або штучне.

Це спосіб присутності Бога поза божественною сутністю (οὐσία). «І ми побачили славу Його, — славу як Єдинородного від Отця, повного благодаті й істини» (Ін. 1:14). Ці слова безпосередньо не стосуються події Преображення. Але у них відображена віра в те, що внаслідок Воплочення людина здатна бачити Божу славу — славу, яку за словом євангеліста, Ісус мав раніше, ніж був заснований світ (Ін. 17:5). Невидимий та незбагнений Отець робиться видимим та пізнаваним через Воплочення Сина.

ПРОТ. БОГДАН ГУЛЯМОВ: «Бога ніхто ніколи не бачив, та Єдинородний Син, Який у лоні Отця, — Він явив Його» (Ін. 1:18).

БЛАЖЕННІШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ:

Бог є Світло, і це Світло відтепер можна побачити. Ось це і є головна ідея, подія та новизна Преображення... Це Світло можна бачити у Христі і через Христа, у Боголюдині і через Боголюдину. Воно стає видимим унаслідок Воплочення, внаслідок того, що Єдинородний Син Невидимого Отця прийняв плоть, тобто людську природу.

ПРОТ. БОГДАН ГУЛЯМОВ: Бачити Бога означає Його пізнавати.

БЛАЖЕННІШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ:

Так, богобачення пов'язане з реальним досвідом богоспілкування та богопізнання. «Ви стали учасниками Божественної природи (θείας φύσεως)», стверджується у II Посланні Петра (1:4). Як розуміти ці слова? Якщо ми розумітимемо їх як метафору, то це поставить під сумнів реальність обоження. А якщо наполягатимемо на тому, що у Христі ми дійсно маємо реальний доступ до θείας φύσεως, то виникає питання

про спосіб або модель такого поєднання. Як, в який спосіб, нам доступне поєднання з Божеством? Як людина може долучитися до божественного буття, і лишитися собою, зберегти свою сутісну та іпостасну інакшість?

Відповідь у богослів'ї свт. Григорія Палами — вчителя та отця Церкви XIV століття, вчення якого було догматизоване на Соборах, що скликалися у 1340–1360 роки. Свт. Григорій послідовно розбирає три варіанти поєднання людини з Богом:

- 1) за сутністю;
- 2) за іпостассю;
- 3) за енергією.

Першу модель поєднання Палама категорично відкидає. За Своею сутністю (=οὐσία) Бог лишається непізнаваним навіть після Воплочення. Це дистанція, котра збережеться між творінням та Творцем назавжди. «Бога ніхто ніколи не бачив» — ці слова саме про це. До того ж, вважає Палама, якби Бог став доступний людству за Своею сутністю, то Бог-Трійця перетворився б на багатоіпостасне божество. «Якби причастя Богу було безпосередньою участю у божественній сутності, — пише свт. Григорій Палама, — то вона уже не була б триіпостасною, але стала би *μυριόπλοστατον* — міриадоіпостасною».

Наступна модель єднання з Богом — за іпостассю. Саме так поєдналася людська природа у Боголюдині Ісусі Христі. Але ця модель поєднання абсолютно унікальна, а ми, люди, поєднуємося з Богом інакше — за енергією. Ні сутність, ні іпостась — пише Палама, — ніяк не розділяється і нікому не роздається. Але поєднання з Богом можливо за енергією, котра спільна для усіх Трьох Божественних Іпостасей.

ПРОТ. БОГДАН ГУЛЯМОВ: Гадаю є сенс уточнити для наших читачів термін «енергія».

БЛАЖЕННІШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ:

За Аристотелем, усяка природа проявляє себе через енергію. Використовуючи термінологію Аристотеля, — «сутність», «енергія», «природа» — Палама стверджує, що непізнаний у Своїй сутності Бог пізнається через Свої енергії, тобто дії.

Сутність трансцендентна (неосяжна, неприступна), а енергії іманентні (присущі, відкриті до поєднання). Сутність — це природа Божа у Ньому Самому, а божественні енергії — це «урухомлення», зовнішні «діяння» абсолютно непізнаваної у Самій Собі Божої сутності.

ПРОТ. БОГДАН ГУЛЯМОВ: Тобто коли ми причащаємося Чесних Тіла і Крові Христа Воскреслого...

БЛАЖЕННІШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ: То стаємо причасниками не сутності Бога, а Його енергій. «Ми бачили Світло істинне» — співають вірні після причастя. прот. Богдан Гулямов: Богослів'я нетварних енергій було розроблено у XIV столітті свт. Григорієм Паламою.

БЛАЖЕННІШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ:

Але свт. Григорій не вигадував якесь нове вчення, він лише засвоїв та розвинув певну святоотцівську богословську традицію. Палама наголошує на тому, що існує два модуси Божественного існування — Бог Недосяжний та Бог Пізнаваний; Бог-у-Собі та Бог-Який-відкривається; Бог у Своїй сутності і Бог у Своему нетварному Світлі або ж енергіях... Тобто енергії — це спосіб, в Який Непізнаваний Бог відкривається людині, ангелу, усьому створеному.

ПРОТ. БОГДАН ГУЛЯМОВ: Простіше кажучи, енергія — це благодать.

БЛАЖЕННІШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ:

Що таке благодать? Ми кажемо: «благодать Святого Духа». Але у Третьої Іпостасі немає якоїсь особливої, притаманної лише Їй, благодаті. Цей вираз про інше — про роль Святого Духа у домовлаштуванні нашого спасіння. Святий Дух долучає нас до спільної, єдиної благодаті Пресвятої Трійці. Це спільна енергія та сила Бога-Трійці, через досвідне пізнання якої людина долучається до Божества, обожується. А тепер зверніть увагу — ми з вами щойно надали визначення божественної енергії. Так, «благодать» та «енергія» — дійсно можуть бути синонімами. До речі, саме так — в якості синонімів — вживає терміни «благодать» та «енергія» П'ятий Константинопольський собор [1351-го року, на якому було утверджене богослів'я свт. Григорія Палами — ред.].

МИТРОПОЛИТ ЛЬВІВСЬКИЙ
І СОКАЛЬСЬКИЙ ДИМИТРІЙ (РУДЮК),
голова Інституту церковної історії

Наступного після Мисаїла митрополита Київського обрали з дозволу короля на весні 1480 року. Це був кандидат з полоцького єпископа на ім'я Симеон. Цим вибором поверталася в Українську Церкву практика обирати митрополита самим вірними, тобто соборно. Відтак, починається затвердження митрополитів на Київську кафедру через патріарших представників, екзархів на місці, а не у Константинополі. Таким чином відпала потреба далеких і довготривалих поїздок до Стамбула, часто небезпечних і навіть загрозливих для життя.

Наступного 1481 року Патріарх Максим III Філософ надіслав свою благословенну грамоту і двох своїх представників – митрополита Нифонта та єпископа Феодорита для того, щоб вони взяли участь в інтронізації новообраного митрополита Київського Симеона [2, с. 116]. Ця патріарша благословенна грамота зберігалася в архіві Києво-Печерського монастиря і її зміст відомий з «Палінодії» архимандрита Захарії Копистенського, який про цю грамоту та про поставлення єпископа Полоцького Симеона на Київську митрополію свідчить так: «Той Симеонъ, митрополитъ Київскій, жилъ в лѣта святѣйшого Максима, патріарха Константинопольского. Который то Максимъ патріарха послалъ благословенный листъ до того Симеона и до всѣхъ епископовъ, и до всѣхъ становъ рода Россійского. Припоминаеть в томъ листѣ, ижъ посылаемъ и двохъ

МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ, ГАЛИЦЬКИЙ І ВСІЄЇ РУСИ СИМЕОН (1480 – 1488)

ексарховъ, одного митрополита Енѣйского пречесного киръ Нифонта, а другого боголюбивого єпископа Ипанейского киръ Феодорита. Въ которомъ то листѣ припоминаеть о тѣлахъ проклятыхъ и о разгрѣшеніи ихъ. Которому чуду царь Турецкій и Турки въ Константинополю удивилися. А въ томъ патріаршемъ листѣ дата отъ сотворенія въ лѣто 6989 (1481), мѣсяця іюля индикта 14. А той листъ Максима патріарха и по-днесъ въ скарбѣ церковномъ монастиря Печерского Київского найдуется. Книга «Турко-Греція», листъ... [не помічено, - авт.]» [12, с. 1038].

Своє слово з приводу поставлення єпископа Симеона в митрополити сказали історики греко-уніятської школи. Так, Атанасій Великий заперечував надання благословенної грамоти патріархом Константинопольським Максимом III на Київську кафедру митрополиту Симеону, позаяк номінаційну грамоту новообраному митрополитові Київському надав усунутий раніше Патріарх Симеон I, який дотримувався рішень Флорентійського собору. На Константинопольський патріарший трон його повернув султан Баязид II (1481 – 1512). Отже, як вважає Атанасій Великий, Київський митрополит Симеон був також уніят [4, с. 137]. Однак, ці твердження доволі є сумнівними, оскільки заходи польських королів і латинського кліру щодо запровадження унії на теренах Польщі і Литви зазнавали великого спротиву. Король Казимир IV, як стверджує М. Грушевський, «не мав відваги зривати залежність руської церкви з патріархатом. Се важне свідотцтво. Ся тенденція

Уявне зображення митрополита Київського Галицького і всієї Руси Симеона. Портрет пензля А. Орлюнова з приватної колекції митрополита Димитрія (Рудюка)

Симеон
митрополит Київський, Галицький і всієї Руси
(1481 – 1488)

Успенський Пречистенський кафедральний собор у Вільно (Вільнюсі). Збудований литовським князем Ольгердом 1346 року. Сучасний вигляд

була так сильна, що поборолася неохоту Казимира й латинського клира, і далші митрополити, як ми вже знаємо, ставлено за благословенням царгородського патріарха [7, с. 535].

У часі митрополитства Симеона 1481 року Константинопольський Патріарх видав ставропігійну грамоту Києво-Печерському монастиреві з наказом підпорядковуватися не митрополитові, а безпосередньо Патріархові та володарю руського краю і Києва. Про цю грамоту його просив сам архимандрит з киево-печерською братією. Патріарх Максим III Філософ підписав ставропігійну грамоту одночасно з елекційною, так що Київський митрополит Симеон мав задовольнитися таким станом речей. У патріаршій грамоті Києво-Печерському монастиреві підтверджувалися всі її права і привілеї, які раніше йому були надані київськими князями та іншими жертводавцями і побожними сановитими особами. Патріарх наказував Київському митрополитові не втручатися у справи Печерського монастиря, але залишав за Симеоном право поставляти до монастиря, коли забажає братія, архимандрита, ігумена, пресвітерів і дияконів [3, с. 53-54]. З цього моменту Константинопольська Патріархія стала більш уважно і активно приймати участь у справах Київської Митрополії [9, с. 400].

Під час обрання на митрополита Київського полоцького єпископа Симеона з'явилася у 1480 році грамота короля Казимира IV Ягеллончика (1440-1492), якою заборонялося православним не тільки будувати нові храми, але й реставрувати і відновлювати старі храми [3, с. 54]. Грамота ця була видана королем, як свідчить єзуїтський письменник Кулеш, на вперте прохання його другого сина Казимира (1458-1484), який був ревним католиком і за це був згодом 1604 року зарахований до

сонму святих Католицької Церкви [1, с. 45]. Історики вказували і на інші причини такої невгамовної ревності польського короля – нове напруження стосунків з московією, автономістські тенденції Олельковичів і зв'язки опозиції з московським князем [14, с. 51]. Взагалі деякі розпорядження щодо прав православних короля Казимира IV знаходимо в українських редакціях Кормчих книг, які були своєрідними збірниками канонів Святої Східної Церкви з додаванням місцевих. До Кормчої книги було занесено Судебник Казимира 1468 року наданий Литві і Русі, в якому зберігалися устава про права духовенства та грамоти, які унормовували тогочасне церковне життя [11, с. 84].

Однак, через декілька років Король Казимир IV змушений був відступити від такого фанатичного рішення і відношення до православних у Литві та Польщі потеплішали. Чисельні пожертви князів на монастирі та храми, їх реставрація та заснування були доказом тому, що вже ніякі королівські заборони не діяли. Кобринський князь Іван Семенович з дружиною поставили церкву Різдва Христового у своєму маєтку Дубочинах (сучасна Білорусь) і подарували на цей храм 1487 року свої поля і частку прибутків з своїх маєтків [3, с. 56]. Чималі пожертви від православних магнатів надходили «отцу митрополиту Симеону Киевскому и всея Руси». Дві княгині Зубревицька і Трабська із роду князів Гольшанських пожертвували 1486 року на Пречистенський собор у Вільні чималу суму. Її отримав митрополит Симеон з маєтком в Турщі з усіма податками та повинностями [3, с. 56].

Великою катастрофою для Києва, як кафедрального міста митрополита, стала навала 1482 року кримського хана Менгли-Гірея, який виконуючи замовлення московського князя Івана III, несподівано 1 вересня пограбував Київ, спалив його, багатьох взяв у полон, пограбував і понищив вогнем велику Печерську церкву і весь монастир, взявши у ясир архимандрита Феодосія Войколовича і велике число братії. Також сильно постраждала Софія, а пограбоване з неї церковне літургійне начиння – золота чаша і дискос в якості трофею були відіслані Менгли-Гіреєм у Москву. Так само був взятий у полон православний воевода Києва Іван Ходкевич з дружиною: «И прииде царь (Менгли-Гірей) под град на день Семена Летопроводца, в первый час дни, изряди полки и приступи ко граду, и овступи град вокруг. И Божиим гневом, нимало не побився, град зажже, и погореша люди все и казны. И мало [было] тех, кои из града выбегоша, [но] и тех поимаша; а посад пожгоша и Ближние села» [15, с. 98]. Про це повідомляв також Супрасльський літопис, який у собі мав тексти скорочених новгородського та київського літописів [13]. Однак,

літописці не завжди були точними і відносили дату спалення Києва аж на свято Введення: «В лѣто божого нароченія 1482. На уведене пресвятое Богородици взяли татарове Киев и воеводу киевского пана Ивана Ходкевича и с панею, и з сыном паном Александром взяли, и пусто вчынившы, замок сожгыли, и сами пошли проч.» [10]. Трагічна подія, яка бодем відгукнулася по всій Україні, була відображена у Києво-Печерському поменнику такими словами: «Изгорел пленением киевским безбожного царя Менкирея ис поганьими агаряны; тогда и сию Божественную церковь опустошиша, и все святые книги и иконы пожгоша. Мы ж (печерські ченці) по днеш неколнших из их поганства испешде и паки начахом имена писати, их же помняще, еже сперва написаны быше» [6, с. 1-2]. Зі свідчень літописів ми маємо дані про те, що у татарський полон потрапили вже згадуваний архимандрит Києво-Печерського монастиря Феодосій Войколович, київський воевода Іван Ходкевич з усією родиною, а також київський католицький єпископ Ян, на викуп якого король Казимир IV отримав від папи спеціальну булу [8, с. 97]. Відомо також і те, що київський воевода Іван Ходкевич та його син Олександр померли у неволі 1484 року, і протягом багатьох років поміж Казимиром і Менгли-Гіреєм йшла мова про викуп з неволі доньки воеводи, яка згодом також померла [15, с. 99-100]. Деяка частина киево-печерської братії невдовзі повернулася з полону і спустошений монастир став відроджуватися [6, с. 1-2].

Щодо діяльності самого митрополита Симеона, то маємо згадку про те, що 1487 року він висвятив єпископа Володимиру і Берестю Васіана: «В лѣто 6995 [1487]. Поставиша єпископом Васяна Владимирю и Берестью Семеоном». Також в архимандрити Віленського Свято-Духівського монастиря митрополитом Симеоном було поставлено Макарія Черта, майбутнього Київського митрополита. Наступного 1488 року митрополит Симеон спочив у Бозі у своїй резиденції Новогрудку (сучасна Білорусь): «В лѣто 6996 [1488]. Преставися митрополитъ Семеон» [5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Беднов. В. А. Православная Церковь в Польше и Литве (по Volumina Legum) / Василий Беднов. – К. Митрополія УПЦ, 2005. – 432 с.
2. Болховітінов Євгеній, митрополит. Вибрані праці з історії Києва / Євгеній Болховітінов, митрополит / Упор., вст. ст. та додатки Тетяни Ананьєвої. – К.: Либідь, 1995. – 488 с.
3. Булгаков Макарій, митрополит. История Русской Церкви / Макарій Булгаков, митрополит.

Книга пятая. Период разделения Русской Церкви на две митрополии. История Западнорусской, или Литовской, митрополии (1458-1596). – М.: Издательство Спасо-Преображенского Валаамского монастыря, 1996. – 704 с.

4. Великий А. З літопису християнської України / Атанасій Великий. Кн. 3. – Рим, 1969. – 279 с.
5. Волинський короткий літопис. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/psrl3235/lytov22.htm>
6. Голубев С. Т. Древний помянник Киево-Печерской Лавры (конца XV и начала XVI столетия) / Степан Голубев // Чтения в историческом обществе Нестора летописца. Кн. 6. Киев, 1892. – С. I–XIV, 1–88.
7. Грушевський М. Історія України-Руси. В п т., 12 кн. / Михайло Грушевський. Редкол. П. С. Сохань (голова) та ін. Т. 5. – К.: Наук. думка, 1994. – 704 с.
8. Гуревич. В. П. «Київська трагедія» 1482 р.: міфи і факти / Владислав Гулевич / український історичний журнал. – 2013. - № 5. – С. 89-99. - Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2013/5/7.pdf>
9. Карташев А. В. История Русской Церкви / Антон Карташев. – Москва: Изд-во Эксмо, 2005. – 912 с.
10. Летопись Рачинского – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/psrl3235/lytov24.htm>
11. Лотоцький О. Українські джерела церковного права / Олександр Лотоцький. – Варшава, 1931. – 320 с.
12. Палинодія сочиненіє Захаріи Копыстенскаго 1621 года // Русская историческая библиотечка издаваемая археографическою комиссією. Т. 4. Памятники полемической литературы въ Западной Руси. Книга 1. – Петербургъ, 1878. – С. 313-1200.
13. Супрасльская рукопись, содержащая Новгородскую и Киевскую сокращенные летописи. – М., 1836.
14. Ульяновський В. І. Історія церкви та релігійної думки в Україні / Василь Ульяновський. Навч. Посібник: У 3-х кн. Кн. 1. Середина XV - кінець XVI століття. – К.: Либідь, 1994. – 256 с.
15. Ульяновський В. І. Митрополит Київський Спиридон: образ крізь епоху, епоха крізь образ / Василь Ульяновський. – К.: Либідь, 2004. – 376 с.

ВОЇНИ ЄВТЯ!
ВІРИМО, ПІДТРИМУЄМО,
МОЛИМОСЯ ЗА ВАС!

БЛАЖЕННІЙШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗВЕРШИВ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ У СПАСО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКОМУ СОБОРІ

У дев'яту річницю з дня упокоєння Митрополита Володимира (Сабодана), 5 липня 2023 року, Предстоятель Православної Церкви України Блаженніший Митрополит Епіфаній звершив Божественну літургію у ставропігійному Спасо-Преображенському соборі на столичних Теремках.

Його Блаженству співслужили митрополит Луцький і Волинський Михаїл, митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан, митрополит Переяславський і Вишневський Олександр, митрополит Білоцерківський Євстратій, архієпископ Володимирський і Нововолинський Матфей, архієпископ Житомирський і Поліський Володимир, архієпископ Вишгородський Агапіт, архієпископ Харківський і Слобожанський

Митрофан, єпископ Запорізький і Мелітопольський Фотій, єпископ Житомирський і Овруцький Паїсій, єпископ Богородчанський Феогност, клірики собору та запрошене духовенство. За літургією молилися голова Парафіяльної ради собору Ігор Лисов, Герой України Ігор Гордійчук та віряни.

Після літургії Митрополит Епіфаній звершив літію за упокій душі Блаженнішого владика Володимира (Сабодана) перед пам'ятником на його честь. Цього ж дня Блаженніший Митрополит Епіфаній духовно підтримав українських спортсменів та тренерів національних збірних зі стрибків у воду та синхронного плавання, які відправляються на чемпіонат світу, та побажав їм перемоги.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ВІДВІДАВ ДРОГОБИЦЬКО-САМБІРСЬКУ ЄПАРХІЮ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній у день свята Різдва Іоана Предтечі, Хрестителя Господнього, 7 липня 2023 року, під час архіпастирського візиту до Дрогобицько-Самбірської єпархії завітав у місто Дрогобич. Його Блаженство звершив освячення престолу і монастирського храму на честь Різдва Іоана Хрестителя, а також очолив в ньому першу Божественну літургію.

Предстоятелю помісної Української Православної Церкви співслужили митрополит Вінницький і Барський Симеон, митрополит Львівський

і Сокальський Димитрій, митрополит Луцький і Волинський Михаїл, митрополит Білоцерківський Євстратій, архієпископ Дрогобицький і Самбірський Яків, архієпископ Вишгородський Агапіт, єпископ Ужгородський і Хустський Кирил, Напередодні, 6 липня 2023 року, Митрополит Епіфаній відвідав дітей захисників Батьківщини, дітей-сиріт та дітей-переселенців, які проходять оздоровлення в таборі «Артек-Прикарпаття» у Трускавці. Його Блаженство супроводжував архієпископ Дрогобицький і Самбірський Яків. Митрополит Епіфаній духовно підтримав 1200 дітей, а також вручив їм подарунки.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ ПІДНІС МОЛИТВИ ДО БОГА ЗА ПЕРЕМОГУ УКРАЇНИ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній, 7 липня 2023 року, прибув з Першосвятительським візитом до Івано-Франківсько-Галицької єпархії. Предстоятель Православної Церкви України у храмі на честь святого Миколая, архієпископа Мир Лікійських, Чудотворця, у м. Івано-Франківську підніс молитви за захисників Батьківщини та за перемогу України. Під час богослужіння спільно з Предстоятелем

молилися митрополит Івано-Франківський і Галицький Іоасаф, єпископ Хмельницький і Кам'янець-Подільський Павло, єпископ Богородчанський Феогност, обласний благочинний та настоятель храму протоієрей Ігор Льків, місцеве й запрошене духовенство, а також голова Івано-Франківської ОВА Світлана Онищук, міський голова Івано-Франківська Руслан Марцінків, народні депутати та віряни.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗВЕРШИВ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ У С. ЗАДУБРІВЦІ

Предстоятель Православної Церкви України Блаженнійший Митрополит Епіфаній 8 липня 2023 року, під час Першосвятительського візиту у Івано-Франківсько-Галицьку єпархію, завітав у Православний паломницький центр Святиня Галицького Гостинця с. Задубрівці, Коломийського району Івано-Франківської області.

Блаженнійший Митрополит Епіфаній у співслужінні митрополита Івано-Франківського і Галицького Іоасафа, архієпископа Володимирського і Нововолинського Матфея, архієпископа

Чернівецького і Хотинського Германа, єпископа Коломийського і Косівського Юліана, єпископа Житомирського і Овруцького Паїсія, єпископа Хмельницького і Кам'янець-Подільського Павла, єпископа Богородчанського Феогноста, настоятеля храму на честь Почаївської ікони Божої Матері протоієрея Павла Захарука, місцевого й запрошеного духовенства звершив Божественну літургію. Під час богослужіння також молилися голова Івано-Франківської ОВА Світлана Онишук та численні віряни, які прибули в паломництво до місцевої святині.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ У ЛЬВОВІ ПІДНІС МОЛИТВИ ЗА ПЕРЕМОГУ УКРАЇНИ

У центрі Львова, біля пам'ятника Тарасу Шевченку, 8 липня 2023 року, Предстоятель Православної Церкви України Блаженніший Митрополит Епіфаній спільно з представниками Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій й місцевими архієреями, піднесли молитви до Всевишнього за перемогу й мир в Україні та за

захисників Батьківщини. Разом з представниками ВРЦіРО молилися Президент України Володимир Зеленський, Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль, керівник Офісу Президента Андрій Єрмак та міський голова Львова Андрій Садовий. У виконанні камерного хору пролунала «Молитва за Україну».

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ВЗЯВ УЧАСТЬ У ВШАНУВАННІ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ВОЛИНСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 9 липня 2023 р. взяв участь у заходах вшанування пам'яті жертв Волинської трагедії з нагоди 80-ої річниці цієї чорної сторінки історії Другої Світової війни. З Предстоятелем також на заходах був присутній митрополит Луцький і Волинський Михаїл. У кафедральному римсько-католицькому соборі святих апостолів

Петра і Павла м. Луцька Предстоятель Православної Церкви України був присутній під час поминального богослужіння, яке відвідали Президент України Володимир Зеленський та Президент Республіки Польща Анджей Дуда. Блаженніший Митрополит Епіфаній виголосив молитву про вічний спокій душ всіх невинних, загиблих під час Волинської трагедії, та запалив свічку пам'яті.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗВЕРШИВ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ В СТОЛИЧНОМУ ПЕТРОПАВЛІВСЬКОМУ ХРАМІ

У день вшанування пам'яті святих першOVERHOVНИХ апостолів Петра і Павла, 12 липня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній відвідав столичний Петропавлівський храм на Берківцях, де звершив Божественну літургію з нагоди престольного свята. Його Блаженству співслужили настоятель храму протоієрей Петро Ландвитович та запрошене духовенство. За богослужінням Митрополит Епіфаній удостоїв духовенство чергових священничих нагород: священника Юрія Балицького – правом носіння

наперсного хреста та священника Василя Ромаша – правом носіння камилавки. Після прочитання Євангелія Предстоятель помісної Української Православної Церкви виголосив першосвятительське слово проповіді. Святкова відправа завершилася урочистим хресним ходом, після якого Блаженніший владика привітав громаду з храмовим святом, а протоієрея Петра Ландвитовича ще й з днем тезоіменитства. Настоятель храму висловив вдячність Предстоятелю за візит та спільну молитву і підніс Його Блаженству букет квітів. Завершилося богослужіння уставним многоліттям.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ОЧОЛИВ БОГОСЛУЖІННЯ В ХРАМІ АРХІСТРАТИГА МИХАЇЛА У БІЛОГОРОДЦІ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній на запрошення громади та настоятеля храму на честь святого архістратиго Божого Михаїла, який доєднався до Православної Церкви України, завітав у місто Білогородку на Київщині. У день соборного вшанування славних і всехвальних 12-ох апостолів, найближчих учнів Господа нашого Ісуса Христа, 13 липня 2023 року, Предстоятель Православної Церкви України звершив Божественну літургію у цьому ошатному храмі. Його Блаженству співслужили архієпископ Вишгородський Агапіт, виконувач обов'язків

намісника Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври архімандрит Авраамій, благочинний та настоятель храму на честь святого архістратиго Божого Михаїла протоієрей Василь Чупровський, місцеве та запрошене духовенство. За богослужінням також молилися капелани, захисники Батьківщини, представники місцевої влади та численні віряни. Громада радо вітала Першосвятителя Блаженнішого Митрополита Епіфанія та спільно з Блаженнішим владикою піднесли молитви за українське військо та за перемогу нашої Батьківщини України у війні проти росії.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗВЕРШИВ ЛІТУРГІЮ У ХРАМІ ПОКРОВА ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ В М. СМІЛА

У шосту неділю після П'ятидесятниці, 16 липня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній завітав із Першосвятительським візитом у Смілу Черкаської області.

Предстоятель Православної Церкви України у співслужінні митрополита Черкаського і Чигиринського Іоана, архієпископа Харківського і Ізюмського Афанасія, духівника та почесного настоятеля храму протоієрея Петра Дмитрука, настоятеля храму Покрова Пресвятої Богородиці протоієрея Миколая Середича, благочинного Смілянського ставропігійного благочиння

ігумена Ахілі (Багрія), місцевого та запрошеного духовенства, звершив Божественну літургію у храмі на честь Покрова Пресвятої Богородиці. Варто зазначити, що громада цього храму спільно з настоятелем послідували Томосу та нещодавно доєдналися до Православної Церкви України, як й інші три громади з настоятелями та духовенством у місті Сміла. Тож у Смілі вже немає жодного храму Московського патріархату. Під час відправи лунали молитовні прохання за воїнів, які захищають Україну, за владу і наш народ та за спокій душ усіх полеглих оборонців Батьківщини й мирних жителів.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ У ГОРОДИЩІ ЗВЕРШИВ МОЛЕБЕНЬ ЗА ПЕРЕМОГУ УКРАЇНИ

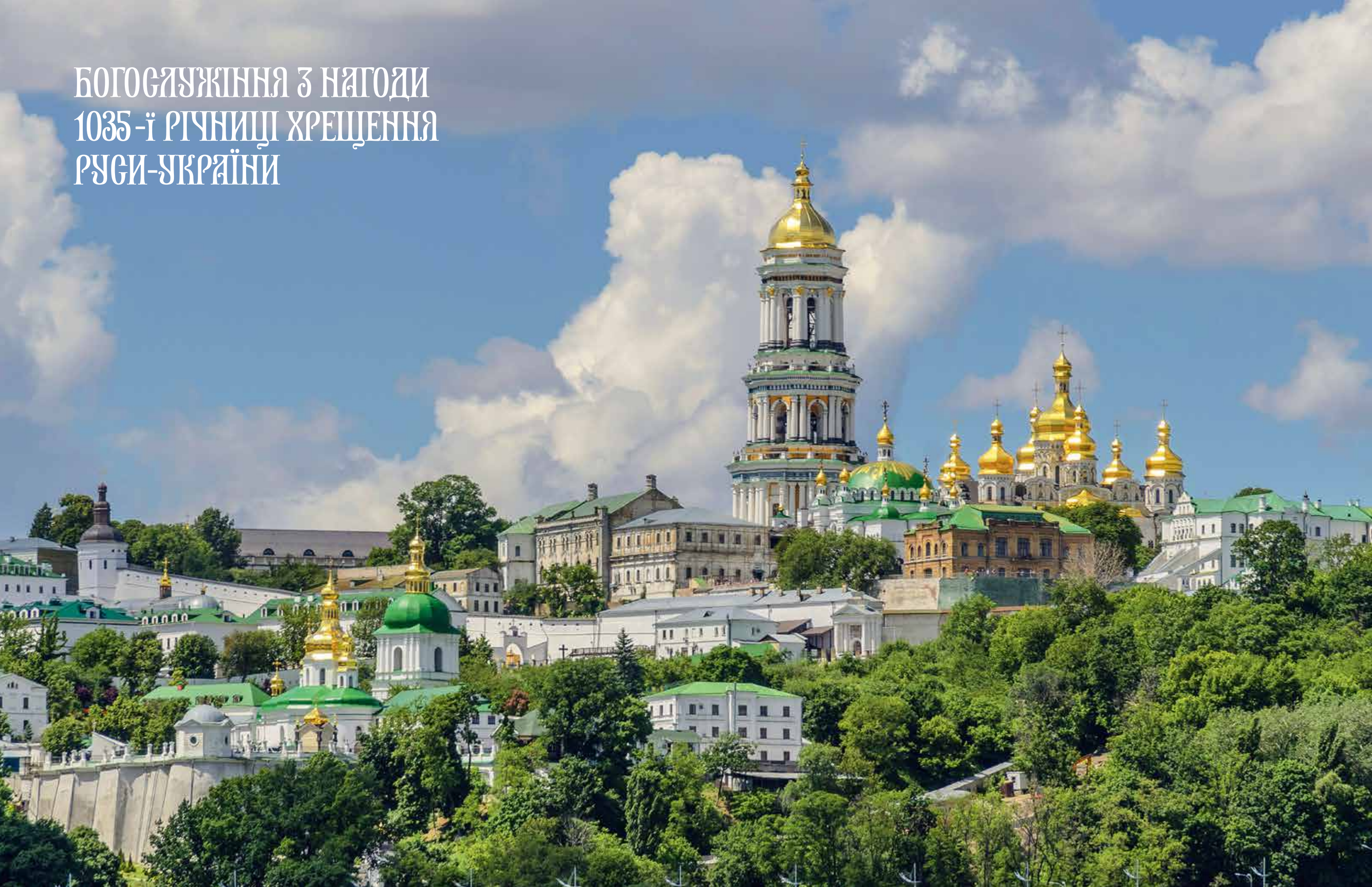

Предстоятель автокефальної Української Православної Церкви 16 липня 2023 року у храмі на честь святого першомученика архidiaкона Стефана у Городищі Черкаської області звершив молебень за захисників Батьківщини, нашу державу та український народ. Громада спільно з настоятелем одразу після Об'єднавчого Собору послідувала Томосу та доєдналася до Православної Церкви України.

Спільно з Митрополитом Епіфанієм молилися митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан, настоятель храму протоієрей Богдан Жигало, запрошене та місцеве духовенство, а також захисники Батьківщини, народні депутати України Андрій Стріхарський та Сергій Рудик, представники місцевої влади, численні віряни. Завершилося богослужіння уставним многоліттям.

БОГОСЛУЖІННЯ З НАГОДИ
1035-ї РІЧНИЦІ ХРЕЩЕННЯ
РУСИ-УКРАЇНИ

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ В ДЕНЬ ВІДЗНАЧЕННЯ 1035-Ї РІЧНИЦІ ХРЕЩЕННЯ РУСИ-УКРАЇНИ

У 1035-ту річницю Хрещення Руси-України та в день пам'яті святого рівноапостольного князя Київського Володимира Великого, 28 липня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію в Успенському соборі Києво-Печерської Лаври. Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужив єпископат та духовенство ПЦУ зі всієї України, а також Екзарх Вселенського Патріарха в Україні єпископ Команський Михаїл.

Під час відправи Митрополит Епіфаній возніс особливу молитву до Господа в час, коли Батьківщина в небезпеці. Також лунали молитовні прохання за воїнів, які захищають Україну, за владу і наш народ та за спокій душ усіх полеглих оборонців Батьківщини й мирних жителів. На запричасному стиху проповідь виголосив митрополит Білоцерківський Євстратій. Наприкінці богослужіння Блаженніший владика виголосив першосвятительське Послання з нагоди 1035-ї річниці Хрещення Руси-України.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У ХРАМІ СОБОРУ КИЇВСЬКИХ СВЯТИХ С. РОМАНКІВ

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 29 липня 2023 року з нагоди престольного свята очолив Божественну літургію у храмі Собору Київських святих села Романків Обухівського району Київської області.

Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужили Екзарх Вселенського Патріарха в Україні єпископ Команський Михаїл, митрополит Переяславський і Вишневський Олександр, архієпископ Дніпровський і Січеславський Симеон, архієпископ Вишгородський Агапіт, настоятель храму протоієрей Богдан Гулямов та запрошене духовенство. За богослужінням Митрополит Епіфаній возвів ігумена

Ісакія (Зінкевича) в сан архімандрита та возніс особливу молитву до Господа в час, коли Батьківщина в небезпеці.

Після хресного ходу наприкінці відправи Його Блаженство звернувся до присутніх із першосвятительським словом та привітав парафіян з храмовим святом. Окрім того, Його Блаженство відзначив церковними нагородами українських воїнів, волонтерів і благодійників.

У свою чергу настоятель храму протоієрей Богдан Гулямов подякував Предстоятелю за візит до парафії Собору Київських святих і спільну молитву. Завершилося богослужіння святковим многоліттям.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У СПАСО-ПРЕОБРАЖЕНСЬКОМУ СОБОРІ М. БІЛА ЦЕРКВА

В день відзначення Преображення Господнього, 19 серпня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній з нагоди храмового свята очолив Божественну літургію у кафедральному Спасо-Преображенському соборі Білоцерківської єпархії. Його Блаженству співслужили митрополит Білоцерківський Євстратій, архієпископ Луганський і Старобільський Лаврентій, єпископ Житомирський і Овруцький Паїсій, єпископ Васильківський Єфрем, настоятель храму протоіерей Микола Гопаїнич та запрошене духовенство. За богослужінням молилися представники місцевої

влади, зокрема, міський голова Білої Церкви Геннадій Дикий, секретар міської ради Дмитро Киришун, командир 114-ї окремої бригади ТрО полковник Олександр Коваль та численні віряни. На малому вході Блаженніший владика відзначив настоятеля собору черговою богослужбовою нагородою – правом носіння митри. Наприкінці урочистого богослужіння Митрополит Епіфаній прочитав молитви на освячення винограду й інших плодів та окропив приношення вірян освяченою водою. Окрім того, Його блаженство відзначив захисників України та благодійників церковними нагородами.

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ОЧОЛИВ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ У С. ХОДОСІВКА

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній в одинадцяті неділю після П'ятидесятниці, 20 серпня 2023 року, завітав із Першосвятительським візитом у село Ходосівку Переяславсько-Вишневської єпархії та очолив Божественну літургію на території Преображенського храму монастиря на честь святого Нектарія Егінського.

Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужили Екзарх Вселенського Патріарха в Україні єпископ Команський Михаїл, митрополит Вінницький і Барський Симеон, митрополит Луцький і Волинський Михаїл, митрополит Переяславський і Вишневський Олександр, митрополит Рівненський і Острозький Ларіон, архієпископ Вишгородський

Агапіт, архієпископ Харківський і Слобожанський Митрофан, братія монастиря та запрошене духовенство. Перед Божественною літургією Предстоятель освятив ікону Пресвятої Богородиці Споручниця грішних «Корецька». За богослужінням Митрополит Епіфаній возвів ієромонаха Вікентія (Козака) в сан ігумена. Наприкінці урочистого богослужіння Митрополит Епіфаній прочитав молитви на освячення винограду й інших плодів, окропив приношення вірян освяченою водою та відзначив воїнів високими церковними нагородами. У свою чергу керуючий Переяславською і Вишневською єпархією митрополит Олександр висловив сердечну вдячність Блаженнішому владіці за Першосвятительський візит та молитви й подарував ікону з частинкою мощей святих угодників Божих.

ПРЕДСТОЯТЕЛЬ ВЗЯВ УЧАСТЬ У МІЖКОНФЕСІЙНОМУ ЗАХОДІ «МОЛИТВА ЗА УКРАЇНУ»

В день відзначення 32-ї річниці відновлення незалежності нашої держави, 24 серпня 2023 року, Предстоятель автокефальної Української Православної Церкви у тисячолітній святині Православної Церкви – Соборі святої Софії Київської взяв участь у міжконфесійному заході «Молитва за Україну», який традиційно проводиться Всеукраїнською Радою Церков і релігійних організацій.

На події був присутній Президент України Володимир Зеленський з дружиною Оленою та очільники й представники релігійних спільнот України.

На початку заходу Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Еліфаній виголосив молитву. Завершилася подія духовним гімном «Боже Великий, Єдиний».

МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ В БУЧІ ОСВЯТИВ ІКОНОСТАС

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 24 серпня 2023 року звершив освячення іконостасу храму на честь святого апостола Андрія Першозваного у місті Буча, що на Київщині.

Разом з Предстоятелем автокефальної Української Православної Церкви молилися настоятель храму протоієрей Андрій Галавін, запрошене духовенство, голова Меценатської ради Митрополитичого фонду Православної Церкви України Андрій Мацола, голова Бучанської районної державної (військової) адміністрації Данило Мавлянов та місцеві віряни. Наприкінці відправи Його Блаженство звернувся

до присутніх з першосвятительським словом. Іконостас в храмі на честь святого апостола Андрія Першозваного був виготовлений майстрами з Рівненщини на замовлення мецената Андрія Мацоли. Над іконостасом працювали понад рік 16 майстрів. Він виконаний в дереві – дуб як символ незламності. Різьба ручної роботи в грецькому стилі, який найкраще підкреслює та доповнює візантійський іконопис.

Після освячення іконостасу Митрополит Епіфаній помолився біля місцевого меморіалу, створеного на місці, де була братська могила, за спокій душ невинно убитих російськими окупантами мирних мешканців Бучі.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ У СВЯТО-ФЕОДОСІЇВСЬКОМУ СТАВРОПІГІЙНОМУ МОНАСТИРІ СТОЛИЦІ

У дванадцяті неділю після П'ятдесятниці та в Феодосія Печерського, 27 серпня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у Свято-Феодосіївському ставропігійному чоловічому монастирі міста Києва.

Предстоятелю автокефальної Української Православної Церкви співслужили митрополит Вінницький і Барський Симеон, митрополит Тернопільський і Кременецький Нестор, архієпископ Луганський і Старобільський Лаврентій, архієпископ

Вишгородський Агапіт, намісник монастиря архімандрит Макарій, братія обителі та запрошене духовенство. На малому вході Митрополит Епіфаній возвів ігумена Кипріяна в сан архімандрита, а ієромонаха Лазаря відзначив черговою богослужбовою нагородою – правом носіння наперсного хреста.

Наприкінці Божественної літургії відбувся урочистий Хресний хід навколо храму, після якого Предстоятель відзначив захисників України, волонтерів та благодійників церковними нагородами.

БОГОСЛУЖІННЯ В КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКІЙ ЛАВРІ В ДЕНЬ СВЯТА УСПІННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

У день свята Успіння Пресвятої Богородиці та з нагоди 950-річчя з часу закладення Успенського собору Божественну літургію у ньому 28 серпня 2023 року очолив Священноархімандрит Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври Блаженніший Митрополит Епіфаній. Напередодні Предстоятель очолив Всенічне бдіння.

Його Блаженству співслужили митрополит Вінницький і Барський Симеон, митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан, митрополит Тернопільський і Кременецький Нестор, митрополит Рівненський і Острозький Іларіон, митрополит Білоцерківський Євстратій,

архієпископ Луганський і Старобільський Лаврентій, архієпископ Тернопільський і Бучацький Тихон, єпископ Богородчанський Феогност, єпископ Чернігівський і Ніжинський Антоній, єпископ Васильківський Єфрем, виконуючий обов'язки намісника Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври архімандрит Авраамій та численне духовенство.

Завершилася відправа святковим Хресним ходом навколо храму, після якого Митрополит Епіфаній відзначив церковними нагородами в.о. гендиректора заповідника «Києво-Печерська лавра» Максима Остапенка, наукового керівника відбудови Успенського собору Анатолія Антонюка та інших благодійників обителі.

БЛАЖЕННІЙШИЙ МИТРОПОЛИТ ЕПІФАНІЙ ЗУСТРІВСЯ ЗІ ВСЕЛЕНСЬКИМ ПАТРІАРХОМ ВАРФОЛОМІЄМ

У Вселенському Патріархаті (Фанар, м. Стамбул, Туреччина) 31 серпня 2023 р. відбулася зустріч Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Епіфанія, Предстоятеля Православної Церкви України, з Його Всесвятістю Вселенським Патріархом Варфоломієм. У зустрічі також взяли участь старець-митрополит Халкидонський Еммануїл та митрополит Білоцерківський Євстратій. Перед воротами Патріархії Предстоятеля ПЦУ зустріли протосинкел архимандрит Феодор та головний секретар Священного Синоду архимандрит Григорій. Блаженніший владика звершив коротку молитву в Патріаршому храмі святого великомученика Юрія Переможця, а потім у резиденції провів зустріч. На пам'ять про візит Митрополит Епіфаній подарував збірку документів Помісного Об'єднавчого Собору 2018 р., Церковний календар ПЦУ на 2023-24 рр. за новим стилем та панагію із зображенням Покрова Богородиці. Також владика розповів про останні події в житті Української Церкви, зокрема про підсумки Помісного Собору і передав Патріарху ухвалені

Собором лист до Його Всесвятості. На честь візиту Блаженнішого Митрополита Епіфанія Всесвятіший Патріарх Варфоломій у своїй резиденції дав офіційний обід, на якому були присутні також ієрархи, працівники Патріархії та гості, які прибули з Греції – дипломати та урядовці. Завершилася зустріч спілкуванням у Тронній залі Патріархії, під час якої Предстоятели виголосили вітальні промови.

В четверту неділю після П'ятидесятниці, 2 липня 2023 року, виконуючий обов'язки намісника Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври архімандрит Авраамій у співслужінні духовенства звершив Божественну літургію в головному храмі Лаври – Успенському соборі.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 5 липня 2023 року прийняв у своїй резиденції – Митрополитичому домі клірика Одеської єпархії протоієрея Іоана Ткачука та вручив священнослужителю мандат на право здійснення військово-капеланської діяльності. Протоієрей Іоан звершуватиме своє військово-медичне капеланське служіння у Збройних силах України у Південному регіоні. У зустрічі також взяв участь офіцер Служби Військового капеланства Командування Медичних сил ЗСУ протоієрей Олег Скар.

7 липня 2023 року, коли Свята Православна Церква вшановує Різдво пророка, Предтечі і Хрестителя Господнього Іоана, а також пам'ять преподобних

отців наших Іова (1621) та Феодосія (1629) Манявських. Святкового дня у Манявському монастирі Божественну Літургію очолив Високопреосвященіший Іоасаф, митрополит Івано-Франківський і Галицький якому соборно співслужили: митрополит Рівненський і Острозький Ларіон, архієпископ Володимирський і Нововолинський Матфей, єпископ Житомирський і Овруцький Паїсій, єпископ Хмельницький і Кам'янець-Подільський Павло, єпископ Коломийський Павло, єпископ Богородчанський Феогност, братія обители на чолі з намісником монастиря ігуменом Іоасафом, а також численне духовенство різних Єпархій Української Православної Церкви (ПЦУ).

Предстоятель автокефальної Православної Церкви України Блаженніший Митрополит Епіфаній 11 липня 2023 року зустрівся у своїй резиденції з військовослужбовцями Державної прикордонної служби України та відзначив їх високими церковними нагородами: полковника Миколу Романчука – орденом святого великомученика Юрія Переможця, штаб сержанта Григорія Салюка – медаллю святого архістратига Михаїла та молодшого сержанта Юрія Чумака – медаллю святого великомученика Юрія Переможця. У зустрічі також взяв участь капелан Державної прикордонної служби України протоієрей Іоан Чокалюк.

Предстоятель помісної Української Православної Церкви Блаженніший Митрополит Епіфаній 14 липня 2023 року зустрівся з матерями, дружинами та сестрами бійців з «Азовсталі», які ще досі перебувають у російському полоні.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 14 липня 2023 року на території Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря звершив освячення автомобілів для потреб захисників України. Три транспортні засоби передані для 11-ої механізованої бригади ЗСУ та мікроавтобус для 11-ої бригади прикордонної служби України в місто Краматорськ. Спеціалізовані транспортні засоби у рамках співпраці з Православною Церквою України було придбано та привезено Міхолом О'гьорлі з Ірландії.

14 липня 2023 року виповнюється 28 років з часу упокоєння Святійшого Патріарха Володимира (Романюка). Цього дня, з благословення Блаженнішого Митрополита Епіфанія, вікарії Київської єпархії архієпископ Вишгородський Агапіт та єпископ Васильківський Єфрем звершили панахиду біля могили Патріарха на Софійській площі столиці. Преосвященним владикам співслужили братія Михайлівського Золотоверхого монастиря та духовенство міста Києва.

Викладачі Київської православної богословської академії, Волинської православної богословської академії, Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича та Львівської духовної семінарії взяли участь у літній школі Волоської академії богословських студій. Учасники стажування прослухали лекції провідних грецьких та світових богословів з різних аспектів сучасного богослов'я, канонічної традиції, церковного мистецтва тощо.

Предстоятель автокефальної Православної Церкви України 19 липня 2023 року зустрівся з представниками Державної прикордонної служби України та капеланами. У зустрічі також взяли участь голова Синодального управління військового духовенства митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан та ректор Київської православної богословської академії протоієрей Олександр Трофимлюк.

Михайлівському Золотоверхому соборі столиці. Напередодні Предстоятель звершив Всенічне бдіння.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 26 липня 2023 року зустрівся у своїй резиденції – Митрополичому домі з Міністром освіти і науки України Оксеном Лісовим. Під час спілкування сторони обговорили питання освітньої діяльності та морального і патріотичного виховання, як важливих елементів у протистоянні російській агресії й різноманітним медійним та інформаційним викликам.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 21 липня 2023 року відвідав збори капеланів Сил територіальної оборони ЗСУ з нагоди закінчення навчання. У заході також взяли участь голова Синодального управління військового духовенства митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан та заступник командувача Сил ТрО, Герой України, бригадний генерал Сергій Собко.

У цьому неділю після П'ятидесятниці та в день пам'яті преподобного Антонія Печерського, 23 липня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-

Блаженніший Митрополит Епіфаній 26 липня 2023 року зустрівся з представниками Національної гвардії України, Державної спеціальної служби транспорту Міністерства оборони України та

священниками – капеланами. У заході також взяв участь голова Синодального управління військового духовенства митрополит Черкаський і Чигиринський Іоан.

У восьму неділю після П'ятдесятниці, 30 липня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі столиці. Напередодні було звершене Всенічне бдіння.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 1 серпня 2023 року зустрівся у своїй резиденції – Митрополичому домі з головою Національної поліції України, генералом поліції третього рангу Іваном Виговським.

В смт Антонівка (передмістя Херсону) до парафії на честь Різдва Пресвятої Богородиці, яка разом з настоятелем і кліром доєдналася до автокефальної Української Православної Церкви, передано гуманітарну допомогу – 20 тисяч літрів питної води. Воду, яку в Херсоні буде розповсюджено серед потребуючих, було придбано в рамках триваючої співпраці Православної Церкви України та Української Православної Церкви США.

5 серпня 2023 року, з благословення Преосвященного Єпископа Коломийського і Косівського Юліана, відбулось загально-єпархіальне паломництво до місця з'явлення Пресвятої Богородиці біля Довбушевої Крилиці, в урочищі Гаджина, села Бистрець, Верховинського благочиння, де, Архіпастир, у співслужінні численного духовенства, звершив Архієрейську Божественну Літургію та Чин Малого освячення води.

У дев'яту неділю після П'ятдесятниці, 6 серпня 2023 року, Блаженнійший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі столиці. Напередодні було звершене Всенічне бідання. Перед початком відправи Його Блаженство звершив освячення нових антими́нів.

Блаженнійший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 8 серпня 2023 року зустрівся у своїй резиденції – Митрополичому домі з командувачем Сил логістики Збройних Сил України генерал-майором Олегом Гуляком. У зустрічі також взяли участь архієпископ Харківський і Слобожанський Митрофан та полковник ЗСУ Олександр Удовенко.

В день пам'яті святого великомученика і цілителя Пантелеймона, 9 серпня 2023 року, Блаженнійший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній в тисячолітній святині Православної Церкви – Соборі святої Софії Київської звершив молебень за лікарів та воїнів – захисників Батьківщини. Разом з Предстоятелем автокефальної Української Православної Церкви молилися митрополит Переяславський і Вишневський Олександр, запрошене духовенство, представники Поважної Ради Відзнаки за професіоналізм та милосердя «Орден Святого Пантелеймона» на чолі з Василем Князевичем та цьогорічні номінанти на здобуття відзнаки.

10 серпня 2023 р. особистий представник Його Всесвятості Вселенського Патріарха Варфоломія старець-митрополит Халкідонський Еммануїл, який прибув до України на запрошення Блаженнійшого Митрополита Епіфанія та Президента України Володимира Зеленського, провів зустріч із Предстоятелем Православної Церкви України у його резиденції в Михайлівському Золотоверхому монастирі. Митрополит Еммануїл передав теплі вітання від імені Вселенського Патріарха Варфоломія особисто Митрополиту Епіфанію та в цілому Православній Церкві України. Під час зустрічі відбулася тепла і плідна телефонна розмова між Його Всесвятістю Вселенським Патріархом Варфоломієм та Його Блаженством Митрополитом Київським і всієї України Епіфанієм. Біля Стіни пам'яті Михайлівського Золотоверхого монастиря, присвяченої воїнам, які віддали життя у боротьбі проти російської агресії, митрополит Еммануїл у співслужінні братії монастиря відправив літію за душі спочилих захисників України і мирних мешканців, вбитих внаслідок війни. Того ж дня разом з Блаженнімшим Митрополитом Епіфанієм митрополит Еммануїл відвідав Києво-Печерську лавру, де намісник архімандрит Авраамій зустрів високого гостя та розповів йому про Успенський собор і про поточний стан життя обителі, яка поступово звільняється від ярма «руського міра».

У десяту неділю після П'ятдесятниці, 13 серпня 2023 року, Блаженнійший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі столиці. За богослужінням Його Блаженство звершив дияконську хіротонію.

Всенічне бідання напередодні свята винесення чесних древ животворчого Хреста Господнього.

В день свята Винесення чесних древ животворчого Хреста Господнього, а також пам'яті старозавітних семи мучеників Маккавеевих, матері їх Соломонії та їхнього учителя Єлеазара, 14 серпня 2023 року, Блаженнійший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Божественну літургію у кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі столиці.

Предстоятель автокефальної Православної Церкви України 15 серпня 2023 року зустрівся у своїй резиденції – Митрополичому домі з Надзвичайним і Повноважним Послом Федеративної Республіки Німеччина в Україні паном Мартіном Єгером.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 18 серпня 2023 року прийняв на території Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря учасників національної програми особистісного та професійного розвитку молоді «Державотворець». Предстоятель автокефальної Української Православної Церкви виступив перед молодими людьми з різних куточків України зі словом та відповів на їхні запитання.

Предстоятель автокефальної Української Православної Церкви 17 серпня 2023 року прийняв у Митрополичому домі настоятеля столичної парафії на честь святого апостола і євангеліста Луки та парафії на честь священномученика Володимира міста Ірпінь протоієрея Ярослава Ящука. Священник разом зі своїми громадами прийняв канонічно обґрунтоване рішення послідувати Томосу про автокефалію та доєднатися до Православної Церкви України.

Напередодні одного з дванадцяти найбільших свят Церкви Христової — Преображення Господнього, 18 серпня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Всенічне бдіння в кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі столиці.

Предстоятель автокефальної Православної Церкви України 17 серпня 2023 року відвідав офіційне прийняття у Посольстві Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, організоване з нагоди закінчення чотирирічної каденції в Україні Надзвичайного і Повноважного Посла Мелінди Сіммонс

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 21 серпня 2023 року прийняв на території Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря воїнів – захисників Батьківщини зі складу Сил територіальної оборони Збройних Сил України. У зустрічі взяли участь командувач Сил Територіальної оборони ЗСУ генерал-майор Ігор Танцюра, офіцер служби військового капеланства Командування Сил територіальної оборони ЗСУ протоієрей Сергій Дмитрів та військовослужбовці ТрО.

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній 22 серпня 2023 року на центральній площі Ірпеня взяв участь у церемонії підняття прапора кримськотатарського народу з нагоди проведення третього Міжнародного саміту Кримської платформи, який завтра, 23 серпня, проходить у Києві.

Блаженніший Митрополит Епіфаній 22 серпня 2023 року взяв участь у молитовному сніданку, який відбувся в одному із парків Ірпеня. Предстоятеля автокефальної Української Православної Церкви супроводжували митрополит Переяславський і Вишневський Олександр

та митрополит Білоцерківський Євстратій. У заході також взяли участь представники Церков і релігійних організацій, військовослужбовці, представники влади, волонтери та гості.

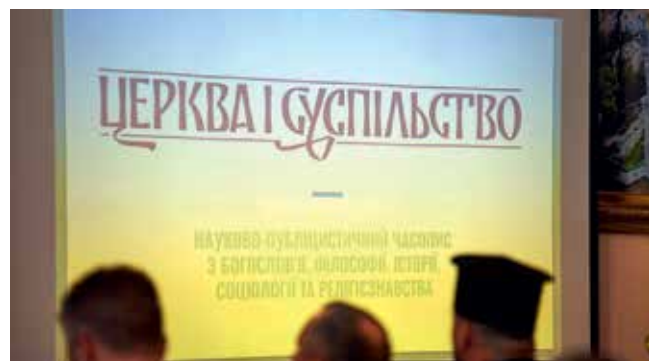
Третій саміт Кримської платформи, присвячений майбутній долі Криму та стратегії його деокупації, відбувся у столиці 23 серпня 2023 року. Саміт відкрив Президент України Володимир Зеленський. Цьогоріч участь у ньому взяли представники 63 держав з Європи, Азії, Північної та Південної Америки й Африки та міжнародних організацій. Православну Церкву України на заході представляв митрополит Сімферопольський і Кримський Климент.

Напередодні дванадцятій неділі після П'ятдесятниці, 26 серпня 2023 року, Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній очолив Всенічне бдіння в кафедральному Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі столиці.

29 серпня 2023 р. Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній зустрівся у своїй резиденції – Митрополичому домі з грузинською співачкою та композиторкою Ніно Катамадзе.

В КИЇВСЬКІЙ ПРАВОСЛАВНІЙ БОГОСЛОВСЬКІЙ АКАДЕМІЇ ПРЕЗЕНТУВАЛИ НОВИЙ ЖУРНАЛ «ЦЕРКВА І СУСПІЛЬСТВО»

Під час урочистостей з нагоди нового навчального року 1 вересня 2023 року в актовій залі Київської православної богословської академії презентували часопис «Церква і суспільство» – публіцистичний журнал Інституту Церкви і суспільства КПБА, присвячений різним актуальним питанням життя християн у сучасному світі. Головним редактором видання є директор Інституту професор Святослав Михайлович Чокалюк.

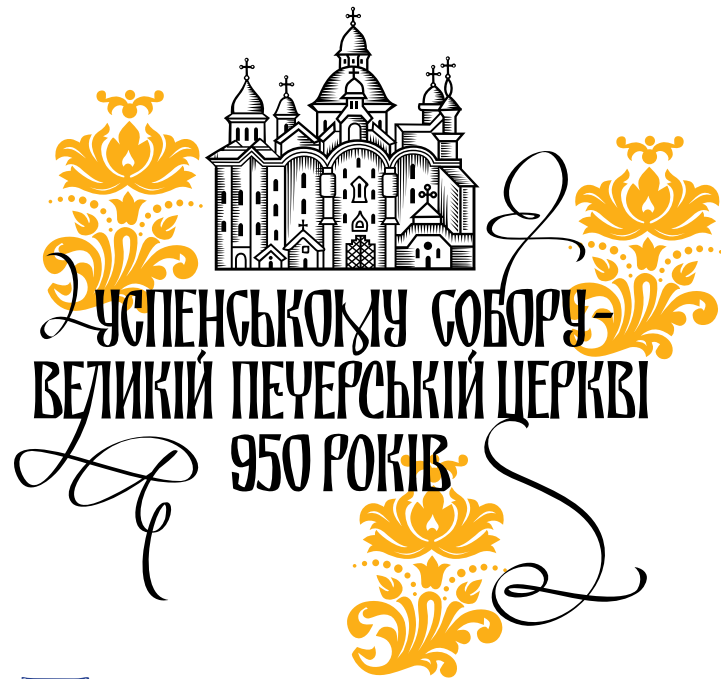
Ректор КПБА протоієрей Олександр Трофимлюк, член редколегії журналу, представив нове видання, яке продовжує видавничі традиції духовної школи, та зауважив, що Церква покликана промовляти до сучасного світу зрозумілою мовою і давати відповідь на актуальні питання сьогодення.

Заступник директора Інституту Церкви і суспільства, член редколегії журналу професор Олександр Саган розповів про діяльність Інституту, який є засновником журналу. Інститут був створений у 2019 році при КПБА як реакція на пропозиції спільноти «Десять тез для ПЦУ», які би допомогли краще провадити своє покликання в обставинах сьогодення, серед яких: справжня соборність, оновлення парафіяльного життя і евхаристійне відродження, відновлення біблійної свідомості, відмова від політизації Церкви, активна соціальна позиція тощо, а головне – діалогічність та відкритість. Олександр Назарович розповів також про інші проекти Інституту, серед яких – книги про Помісну Церкву в Україні українською і англійською мовами та просвітницький відео-проект «Азбука віри».

Відповідальний редактор часопису «Церква і суспільство» протоієрей Андрій Дудченко, викладач КПБА, представив місію проекту та ключові тези першого номеру, присвяченого здебільшого церковній календарній реформі. Засновники журналу бачать його покликання передусім у тому, щоби надати платформу для діалогу щодо проблемних питань буття Церкви у сучасному цифровому суспільстві та в умовах глобалізації, а також знайомити українських священнослужителів та зацікавлених у богослов'ї вірян із найкращими напрацюваннями провідних богословів світу на тему актуальних проблем нинішнього буття Церкви і суспільства. Серед завдань, які ставить перед собою редакція, також є сприяння справі християнської єдності і діалогу, стимулювання до відродження автентичних українських церковних традицій та сприяння розвитку української християнської культури. Редактор закликав викладачів, аспірантів та студентів ставати авторами журналу.

Доцент КПБА протоієрей Олег Кожушний, автор однієї зі статей про календарну реформу, висловив сподівання, що це видання стане «першою ластівкою» оновленого спілкування Церкви і українського суспільства.

Часопис видаватиметься щоквартально. Ознайомитися з журналом можна буде на сайті Інституту Церкви і суспільства (churchandsociety.org.ua), в бібліотеках богословських навчальних закладів України, а також, зокрема, в книжковій крамниці Михайлівського Золотоверхого монастиря.

«І ПОСТАЛА ЦЕРКВА ВЕЛИКА НА ПАГОРБАХ ПЕЧЕРСЬКИХ»

ДО 950-РІЧЧЯ ЗАКЛАДЕННЯ
УСПЕНЬСЬКОГО СОБОРУ КИЄВО-
ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ

Освячення Успенського собору Києво-Печерської лаври,
Тарасевич Леонтій – гравер кінця XVII – початку XVIII ст.

Протягом багатьох століть височить на дніпровських схилах дивовижний архітектурний ансамбль однієї з найвизначніших святинь православного світу – Свято-Успенської Києво-Печерської лаври. Непохитно здіймається у височинь Велика лаврська дзвіниця, золотом виграють на сонці маківки церков, милують серце стародавні храми та монастирські будови. А глибоко під землею знаходяться таємничі лаврські печери, осяяні славою та святістю подвижників печерських.

Виникнення Києво-Печерського монастиря обумовлене політичними, економічними, соціальними та культурними наслідками хрещення Київської Русі у 988-989 рр. Згідно з "Повістю минулих літ", автором якої є інок Печерської обителі Нестор, у 1051 р. подвижник Антоній заснував у печері монастир. Повернувшись до Києва із Святого Афону, Антоній довго ходив по монастирях рідної землі, та не знайшов для душі своєї гідного місця, тому вирішив усамітнитися у давній печері неподалік від княжого села Берестове. Нестор Літописець пише: "Прийшов він на пагорб і возлюбив місце це і став жити тут, молитися богу".

Аскетичний спосіб життя прп. Антонія уславив його по всій Руській землі. Навколо нього почали збиратися однодумці, яких Антоній і постригав в інокі. Він став їх наставником, духовним отцем, але ігуменства не посідав. Коли кількість братії досягла 12 осіб, прп. Антоній поставив ігуменом Варлаама, а сам у 1062 р.

переселився на сусідній пагорб і викопав там нову печеру. Так виникли печери, пізніше названі Ближніми і Дальніми. Навколо перших подвижників швидко утвердилась міцна релігійна громада. Коли число братії зросло до 100, князь Ізяслав, на прохання прп. Антонія, подарував ченцям гору над печерами, де було побудовано першу дерев'яну церкву. Навколо неї будуються нові келії, в які переселяється майже вся братія. Фактично тут створюється новий монастир, а печери перетворюються на місце поховання. У печерах залишається невелика кількість ченців для виконання обряду поховання та проведення щоденних літургій. Оскільки раніше ченці жили у печерах, то і монастир став називатися Печерським.

На свято Успіння Пресвятої Богородиці у далекому 1073 року відбулося урочисте закладання першої кам'яної споруди Києво-Печерського монастиря – Успенського собору. А цього річ, 28 серпня 2023 р., у день свята Успіння Пресвятої Богородиці та з нагоди 950-річчя з часу закладення Успенського собору, Божеественну літургію у Великій лаврській церкві очолив Священноархімандрит Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври Митрополит Київський і всієї України Епіфаній.

Велика Лаврська церква була збудована у 1073-1078 роках стараннями преподобного Феодосія Печерського, коштами київських князів Ізяслава та Святослава Ярославичів. У «Патериці Печерському» згадується, що закладання церкви супроводжувалося багатьма знаменнями. Перший камінь майбутнього собору був покладений в присутності преподобного Феодосія з усіма печерськими ченцями. Київський князь Святослав не тільки подарував землю під церкву та 100 гривень золотом, а й власноруч копав рів під фундаменти. Мистецьке опорядження інтер'єра здійснено було протягом 1083-1089 років. У створенні мозаїк і фресок разом з грецькими митцями брали участь і місцеві художники, зокрема Печерський іконописець Аліпій.

Собор освячено напередодні свята Успіння Пресвятої Богородиці 1088 року – у рік 100-річчя Хрещення Русі. 1096 року собор отримав пошкодження під час навали половців під проводом хана Боняка, у 1151 і 1159 роках – від військ Володимиро-Суздальських князів Юрія Долгорукого та Андрія Боголюбського, 1203 року від Чернігівських князів Ольговичів. 1230 року величезних руйнувань завдав землетрус: завалилися склепіння, південні стіна та апсида. 1240 року собор зазнав пошкоджень під час захоплення Києва монголо-татарами. Відновлення храму з укріпленням стін контрфорсами відбулося в 13-14 ст. Наступного руйнування храму завдано 1482 року під час нападу на Київ кримського хана Менгли-Гірея. Відбудову здійснено за сприяння ктитора Печерського монастиря Костянтина Острозького.

У 1630-1642 рр. значні поновлювальні роботи здійснив митрополит Київський Петро (Могила). Наступний архітектурний розвиток йшов у напрямі утворення цілісного, симетричного за композицією об'єму у формах українського бароко. Ці істотні зміни пов'язують з реставраційними роботами, здійсненими після 1690 року коштом гетьмана Івана Мазепи. І саме у формах українського бароко собор став одним із найвеличніших храмів України. Поряд із Софією Київською Велика церква Лаври стала для народу символом православної віри.

Але величний Успенський собор не зберігся до нашого часу – 3 листопада 1941 року його було висаджено у повітря. Після вибуху збереглися лише у незначному об'ємі стіни апсид, фрагменти давньої північної стіни, два пілони XI ст., східна частина приділу Іоана Богослова з верхнім вівтарем св. Андрія Первозванного та вінцевою бароковою банею. Хто ж здійснив цей злочин? Існує кілька версій. Перша вказує на те, що собор замінували радянські війська під час відступу (разом із центром Києва), а підірвали його підпільники (чи партизани) під

час відвідин храму президентом Словаччини Йозефом Тісо. Інша версія говорить, що собор знищили німці, хоча видається це дивним, адже в той самий день Тісо відвідував храм.

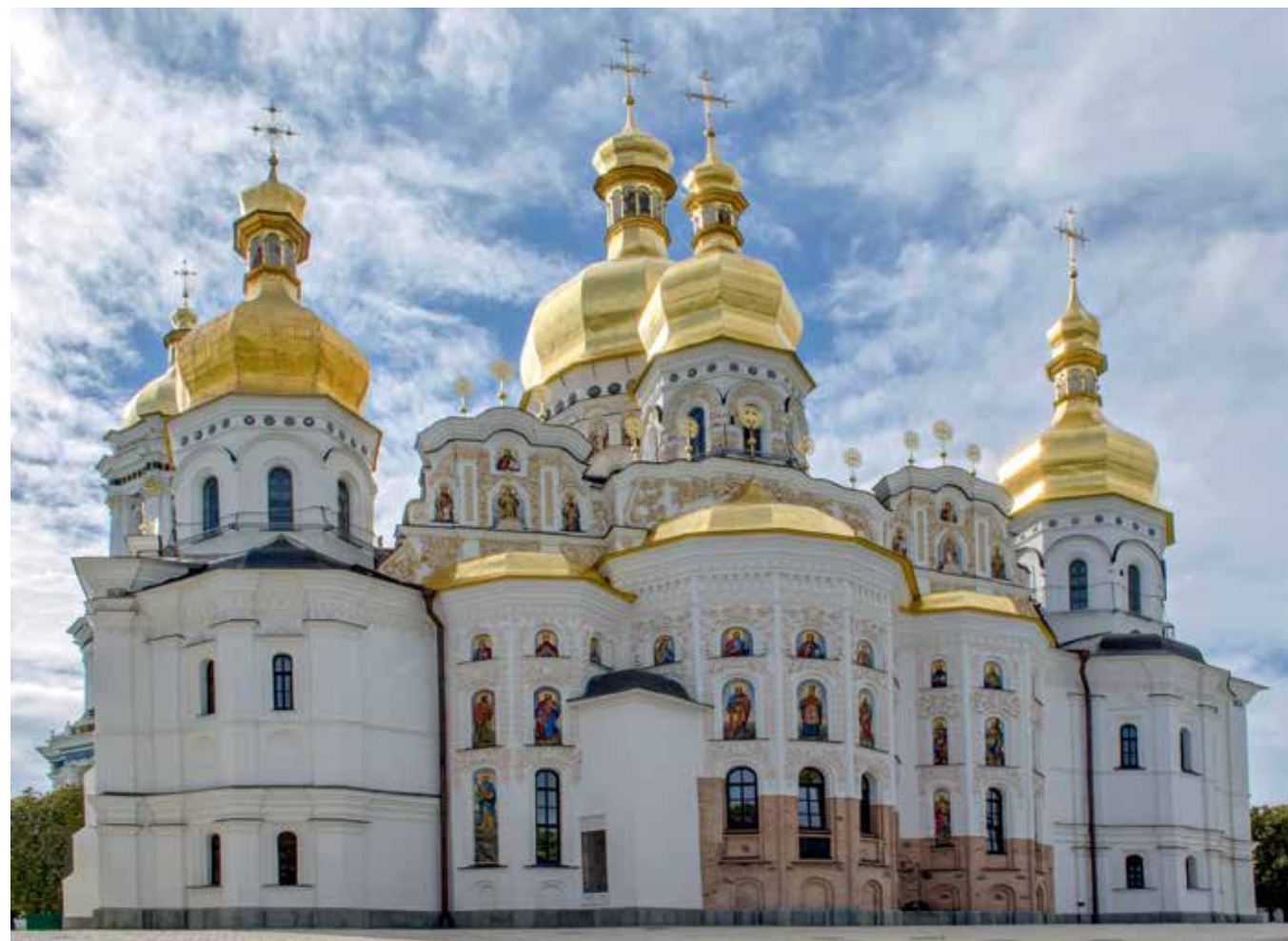
В руїнах собор простояв шість десятиліть років. 9 грудня 1995 року розпочалося відновлення Успенського та Михайлівського Золотоверхого соборів. Цього разу закінчити відбудову храму було вирішено до іншого ювілею – відзначення 950-річчя заснування Києво-Печерської лаври, яке мало відзначитися у 2001 році. Урочисте освячення відновленого Успенського собору відбулося 24 серпня 2000 р. У цей час було завершено лише зовнішнє оздоблення храму, роботи з розпису інтер'єрів розпочалися лише у 2013 році і нещодавно були завершені.

11 липня 2013 року уряд Азарова своїм розпорядженням передав у безоплатне користування московського патріархату в Україні 79 будівель і споруд, серед яких Ближні і Дальні печери. 31 грудня 2022 року угода

втратила чинність, богослужіння представників МПвУ у цих храмах було припинене.

7 січня 2023 р. в Успенському соборі Києво-Печерської лаври відбулася святкова Різдвяна служба, яку очолив Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній у співслужінні єпископату і духовенства Православної Церкви України. Подія справді непересічна, адже Києво-Печерська лавра є однією з найважливіших християнських святинь України. Від лаври починається чернеча традиція українського християнства. Тому лавра є таким важливим місцем для всіх християн.

Тож у подарований нам, молитвами печерських преподобних, святих новомучеників і страсотерпців, час, будемо з почуттям щирої подяки і страхом Божим осмислювати те, що було і те, що відбувається нині. В цьому нехай допоможе нам Господь Бог молитвами преподобних Києво-Печерських.

В день свята Успіння Пресвятої Богородиці та з нагоди 950-річчя з часу закладення Успенського собору Божественну літургію у ньому 28 серпня 2023 року очолив Священноархімандрит Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври Блаженніший Митрополит Епіфаній. На світлині – зустріч Предстоятеля перед початком богослужіння.

